

**Gender Bərabərliyi və Qadın Təşəbbüsləri
İctimai Birliyi**

Rüblük Bülleten (1) № 2
Oktyabr, Noyabr, Dekabr 2009

**QADIN SAHIBKARLIĞI VƏ MƏŞĞULLUĞU:
PROBLEMLƏR VƏ İMKANLAR**

MÜNDƏRİCAT

Ön Söz.....	3	
AZƏRBAYCANDA QADIN SAHİBKARLIĞININ VƏ MƏŞĞULLUĞUNUN VƏZİYYƏTİ		
Əmək bazarı və qadınlar.....	4	
Azərbaycanda qadın sahibkarlar.....	5	
Qadınların əmək bazarında vəziyyəti.....	6	
SAHİBKARLIQ HAQQINDA MİLLİ QANUNVERİCİLİK VƏ SAHİBKARLIĞIN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ ÜÇÜN İMKANLAR		
AR-nın Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi haqqında AR Prezidentinin fərmanı.....		9
AR-nın Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun fəaliyyəti haqqında əsasnamə.....	9	
Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun vəsaitlərinin istifadəsi qaydaları	13	
Gender (Qadın və Kişi) Bərabərliyinin Təminatları haqqında AR Qanunundan çıxarışlar.....		17
BEYNƏLXALQ QANUNVERİCİLİK		
Qadınlara Qarşı Ayrı-Seçkiliyin Bütün Formalarının Ləğv Edilməsi haqqında Konvensiyadan çıxarışlar		18
İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt.....	20	
BMT-nin Minilliyin İnkişaf Məqsədləri - Çıxarış.....	27	
ÖLKƏ ÜZRƏ SON XƏBƏRLƏR.....	29	
BEYNƏLXALQ TƏCRÜBƏ.....	35	

Ön söz

Planlı iqtisadiyyatdan bazar iqtisadiyyatına keçid, iqtisadi böhran şəraitində istehsalın aşağı enməsi, işsizliyin dəhşətli dərəcədə artmasına gətirib çıxarmışdır ki, bu da Azərbaycan insanının, xüsusən də ölkə qadınların həyatının sosial-iqtisadi məzmununu tamamilə dəyişmişdir. Baş verən mürəkkəb sosial-iqtisadi proseslər fonunda işsiz qadın kütləsinin həyatı daha da ağırlaşmış, nəticədə onlar məcburən asılı təbəqəyə çevrilmişlər. Ölkə əhalisinin 52%-dən yuxarısını təşkil edən qadınlar ən çox çətinliklərlə üzləşən sosial təbəqə olaraq, işsizlər ordusunun çox böyük hissəsini təşkil etməyə başlamışdır. Yoxsul əhalinin əksəriyyətini də məhz qadınlar təşkil etməkdədir. Bu hal mərkəzdən uzaqlaşdıqca respublikanın regionlarında daha qabarıq şəkildə özünü göstərir.

Ölkədəki ağır həyat durumu fonunda özünə iş tapmaqda çətinlik çəkən qadınlar ya əxlaqsız yollara baş vurmağa, ya da xaricə miqrasiya etməyə məcbur olurlar ki, orada da asanlıqla insan alverinin qurbanına çevirilirlər. QHT-nin və müstəqil araşdırmaçıların verdiyi açıqlamalara, apardıqları tədqiqata əsasən son dövrlər ölkədən xaricə miqrasiya edənlər arasında işsiz qadınların xüsusi çəkisi xeyli artmışdır. Onların bildirdiyinə görə, miqrant qadınlar dah çox Türkiyəyə, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinə (Dubaya), Pakistana və s. ölkələrə gedirlər ki, burada onlar cinsi və əmək istismarına məruz qalırlar. Təkcə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Dubay şəhərinə iş adı ilə gedən 6 minə yaxın Azərbaycanlı qadının orada cinsi və əmək istismarına məruz qaldığı KİV-də öz əksini tapmışdır.

Hakimiyyət orqanları tərəfindən qəbul edilən çoxsaylı milli qanunvericilik aktları ilə yanaşı, dövlət proqramlarında da qadınların məşğulluq probleminin həllini özündə ehtiva edən çoxsaylı hüquq normaları, ayrıca bölmə və hissələr öz əksini tapmışdır. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında əmək münasibətləri zamanı ayrı-seçkilyə yol verilməsi qadağan edilmiş, Əmək Məcəlləsində və s. normativ aktlarda qadınların iş qəbulu, iş saati barədə onlar üçün imtiyazlı normalar öz əksini tapmışdır. Prezidentin sərəncamına əsasən Nazirlər Kabineti tərəfindən 2000-2005-ci illəri əhatə edən Qadın problemlərinin həlli məqsədilə “Milli fəaliyyət Planı” qəbul edilmiş və həyata keçirilmişdir. Həmin Planda qadınların məşğulluq probleminin həlli və işsiz qadınların sosial təminatını yaxşılaşdırmaq üçün ayrı-ayrı dövlət qurumlarının, yerli və mərkəzi icra strukturlarının üzərinə konkret tapşırıqlar qoyulmuşdur. Ancaq təəssüflər olsun ki, qoyulan göstərişlərə rəğmən görülən işlər olduqca az olmuşdur.

Aparılan müşahidələr və tədqiqatlar göstərir ki, Azərbaycanda qadınların məşğulluğunun zəif təşkil edilməsi, işsiz qadınların sosial təminat hüququnun qorunmasının günün tələblərinə cavab verməməsinin bir səbəbi dövlət orqanlarının problemin həllinə səhlənkər və laqeyd yanaşmalarından irəli gəlsə, digər səbəblər cəmiyyətdə uzun müddətdir özünə dərin kök salmış stereotiplərdən, milli adət-ənənlərdən və s. qaynaqlanırlar. Uzun illərdir cəmiyyətdə hökm sürən sosial normaların tələblərinə görə, Azərbaycan qadını əsas funksiyası uşaq dünyaya gətirmək, onu tərbiyə etmək və böyütmək, ev təsərrüfatı ilə məşğul olmaqdan ibarət olmalıdır. Qadınların göstərilən funksiyadan kənara çıxaraq ictimai-faydalı əməklə məşğul olmaq istəməsi çox hallarda yaxınları tərəfindən qınaqla qarşılanırlar. İctimai-faydalı əməklə və sahibkarlıqla məşğul olmaq əsasən cəmiyyətdə kök salmış stereotiplərə görə “kişi işi” hesab edilir. Bu, əsasən respublikanın Bakıdan kənar əyalətlərində özünü daha çox biruzə verir. Buna görə də burada qız uşaqlarını erkən yaşlarında təhsildən ayıraraq, psixoloji baxımdan ancaq “ərə” getmək üçün hazırlanması praktikası geniş yayılmışdır.

Bütün yuxarıda deyilənləri nəzərə alaraq Gender Bərabərliyi və Qadın Təşəbbüsləri İB rüblük bülletenin bu buraxılışını qadın sahibkarlığına həsr etmişdir. Belə ki, burada qadınlar iqtisadi hüquqları, kiçik sahibkarlığa başlamaq üçün mövcud hüquqi baza və imkanlar haqqında məlumat ala biləcəklər. Eyni zamanda qadın sahibkarlığı sahəsində ölkədə baş verən son yeniliklər, eləcə də qadın sahibkarlığının inkişaf etdirilməsi ilə bağlı beynəlxalq qanunvericiliklə tanış olmaq imkanı əldə edəcəklər. Ümid edirik bülletenimiz sahibkarlıqla məşğul olmaq istəyində olan ölkə qadınları üçün stimulyerici mənbə rolunu oynaya biləcəkdir.

Hörmətlə,

Ülviyyə Məmmədova
GBQT İB - İcraçı Direktor

AZƏRBAYCANDA QADIN SAHİBKARLIĞININ VƏ MƏŞGULLUĞUNUN VƏZİYYƏTİ

Əmək bazarı və qadınlar

Azərbaycanda qadınlar əhalinin 51.2%-ni təşkil edir. Milli qanunvericiliyin əsasını təşkil edən Konstitusiyaya qadın və kişilərə bərabər hüquqlar təmin edilir. Qadınlar Dövlət strukturlarında, Parlamentdə və müxtəlif təşkilatlarda təmsil olunurlar. Lakin bu təmsil olunmada onların sayı kişilərə nisbətən çox aşağıdır. 1994-cü ildən başlayaraq ölkə sosial iqtisadi istiqamətdə stabillik və inkişafa doğru getməyə başlayır. Qadınların IV Ümumdünya Konfransına (Pekin, 1995) hazırlıq işləri aparılmış, 1995-ci ilin iyununda Azərbaycan Respublikası tərəfindən "Qadınlara Qarşı Ayrı-Seçkiliyin bütün formalarının ləğv edilməsi haqqında Konvensiya" ratifikasiya edilmişdir. 1995-ci ilin sentyabr ayında Pekində keçirilən IV Ümumdünya Qadınlar Konfransında Azərbaycan qadınlarının iştirakından sonra ölkədə qadın problemlərinə maraq daha da artmışdır. 1998-ci ildə "Azərbaycanda qadınların rolunun artırılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı dərc olundu. Bu sərəncamda dövlət strukturları tərəfindən daha yüksək diqqət tələb edən öncül sahələr müəyyən olunmuşdur. Eyni zamanda ölkə Prezidentinin Fərmanı ilə Qadın Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi yaradılmışdır.

Bazar iqtisadiyyatına keçid Azərbaycanda bir çox siyasi və iqtisadi struktur dəyişikliklərinə səbəb oldu. Azərbaycanda müasir sosial-iqtisadi inkişaf nəticəsində əhalinin hər iki cinsi üçün yeni şəraitə uyğunlaşmaq, cəmiyyətdə özünü və öz yerini tapmaq zərurəti yarandı. Onlar çox çətin və mürəkkəb vəziyyətlə qarşılaşdılar. Baş verən proseslərdəki kortəbiiilik, qeyri-mütəşəkkillik, yeni iqtisadi şəraitə uyğunlaşma yollarının axtarışı, əhalinin əksər hissəsinin fəaliyyətini bazar iqtisadiyyatının tələblərinə cavab verəcək səviyyədə qurmaqda bacarıqsızlığı, ilkin kapitalın və peşəkar vərdişlərin olmaması nisbətən stabil həyat səviyyəsinin aşağı düşməsinə səbəb oldu. Əmək bazarında baş vermiş dəyişiklikləri və işləyən qadınların vəziyyətinin pisləşməsinə əsasən aşağıdakı səbəblərlə izah etmək olar:

- Ciddi iqtisadi çətinliklər və istehsalı aşağı düşməsi;
- Qadınların əmək bazarındakı vəziyyətinə dair lazımı milli siyasətin olmaması;
- Məşğulluq və biznes imkanları haqqında məlumatlılıq;
- Kredit və maliyyə bazarlarından istifadə olunmasında çətinliklər;
- Texniki və idarəetmə bacarıqlarının aşağı olması;
- Qadınlarda özünə inamın aşağı olması.

Tədqiqatlar zamanı müəyyən edilmişdir ki, fəaliyyət sahəsi və iqtisadiyyatın sektorlarından asılı olaraq qadınların və kişilərin məşğulluq strukturunda müəyyən fərqlər mövcuddur. Qadınların fəaliyyət göstərdiyi sahələr əsasən: tibbi, təhsil, mədəniyyət və elm, kredit və sığorta kimi sektorlardır. Dünyanın bir çox ölkələrində bu sahələrdə əmək haqqı aşağıdır. Kişilər əsasən istehsal sahələrində üstünlük təşkil edir: sənayedə 50%, nəqliyyat sisteminə 90%-dən çox, tikintidə 90%-dən çox, idarəetmə sahəsində 70%-dən çoxdur. İşlərin həyata keçirilməsinin daha ətraflı bölgüsü aparılarsa burada qendrlə bağlı daha kəskin fərqlər görə bilərik. Məsələn, təhsil sahəsində qadınlar ibtidai və orta məktəblərdə üstünlük təşkil edirlər. 14-cü siniflərdə dərs deyən qadınlar 57%, 4-11-ci siniflərdə 42%, musiqi, nəğmə, rəsm, bədən tərbiyəsi, əmək təlimi

sahəsində 23% təşkil edirlər. Nəticədə, bütün müəllimlərin 43%-i qadınlardır. Bundan əlavə, direktorların 31%-i qadındır. Lakin, ali məktəblərdə kişi müəllimlərin payı yüksəkdir. Səhiyyə bölməsində qadınların sayının çox olmasına baxmayaraq, mütəxəssislərin yalnız 37%-i qadın həkimlərdir. İqtisadiyyatın müxtəlif sahələrində və sosial sferada rəhbər vəzifələrdə çalışanların 33%-i qadınlardır. Ailənin maraqları qadınlar üçün dövlət qurumlarında və ya rəsmi qeydiyyatdan keçmiş özəl müəssisələrdə işləməkdən daha zəruridir. Ev işləri görmək və uşaqların qayğısına qalmaq onlar üçün hökumətdə, formal özəl müəssisələrdə işləməkdən daha çox əhəmiyyət kəsb edir. Qeyri-dövlət sektoru və iqtisadiyyatın digər sahələri inkişaf etməkdədir. Kənd yerlərində qadın əməyinin həcmi torpaqların paylanması və fermer təsərrüfatlarının inkişafı sayəsində artmışdır.

Azərbaycanda qadın sahibkarlar

Azərbaycanda qadın sahibkarlığı ilə bağlı rəsmi statistik məlumatlar yoxdur. Bəzi mənbələrə istinadən kiçik və orta sahibkarların 7-8%-i qadınlardır. Bununla belə digər mənbələrə görə bu rəqəmlər şişirdilmişdir, müəyyən səbəblərdən kiçik və orta müəssisələr yalnız qadının adına qeydiyyatdan keçib, əslində isə o, həyat yoldaşı və ya başqa qohumu tərəfindən idarə olunur. Azərbaycanda sahibkar qadınların üzləşdiyi əsas çətinlikləri aşağıdakı kimi təsvir etmək olar:

- Bazar iqtisadiyyatı və sahibkarlıq fəaliyyəti haqqında bilik və təcrübənin olmaması;
- Ermənistanın hərbi təcavüzünün nəticələri;
- İş axtarana və məşğulluğun təmin edilməsinin qeyri-fəal üsulları;
- Qadının ailədən və həyat yoldaşından ənənəvi asılılığı;
- Peşə hazırlığı və yenidən hazırlıq keçən qadınların sayının az olması.

Qadınların ümumiyyətlə ölkənin iqtisadi həyatında və xüsusilə kiçik sahibkarlıqda iştirakını məhdudlaşdıran amillərdən biri ölkədə aparılan iqtisadi islahatlardan və özəlləşdirmə proseslərindən kənarda qalmasıdır. Əmək qabiliyyətli qadınların 69.2%-i özəl sektorda, 30,8%-i isə dövlət sektorunda çalışır. Özəl sektorda çalışanların yalnız 3%-nin öz şəxsi biznesi var. İqtisadiyyatın və sosial sahələr üzrə idarəetmə strukturlarında çalışan qadınlar 33% təşkil edir. Bizneslə məşğul olan qadınlar əsasən mikro və kiçik müəssisələrdə fəaliyyət göstərirlər və qadınların çox az hissəsi orta və böyük müəssisələrdə çalışır. Qadınları özəl bizneslə məşğul olmaqdan çəkindirən səbəblər kimi aşağıdakıları göstərmək olar:

- qadınların mülkiyyət sahibliyinin aşağı olması;
- ilkin kapitalın olmaması;
- müəssisənin qeydiyyatı üzrə kifayət qədər məlumatın olmaması;
- maliyyə bazarının tapılmasında çətinliklər;
- zəruri bilik və bacarıqların olmaması.

Göstərilən səbəblərlə yanaşı, sosial-iqtisadi maneələr də qadınların produktiv resurslardan (kredit və maliyyə), müvafiq bazar, biznes imkanlarını və yüksək texnologiyalardan istifadə etməsini çətinləşdirir. Qadınların ailədə ənənəvi rolu, uşaqların tərbiyəsi və qayğısı ilə bağlı məsuliyyətin qadının üzərinə qoyulması və özünəinamın aşağı olması kimi cəmiyyətdəki mövcud stereotiplər də qadınların biznesdə məşğul olma imkanlarını azaldır. Beləliklə, qadın sahibkarlığın müvəfəqiyyətli inkişafını ləngidən aşağıdakı əsas maneələri qeyd etmək lazımdır:

- peşə hazırlığının zəif olması;
- maliyyə vəsaitlərinin əldə olunmasında çətinliklər, texniki və idarəetmə hazırlığının olmaması;
- zəruri hüquqi müdafiənin olmaması;
- mənəvi mühit, ənənəvi münasibətlər və sosial stereotiplər.

Qadınların əmək bazarında vəziyyəti

QADIN ƏMƏK BAZARINDA bir sıra real vəziyyətlərlə üzləşir.

1. *Məşğulluqda cinsi əlamətə görə ayrı-seçkilik.*
2. *Cinsi əlamətə görə bazar ayrı-seçkiliyi nəzəriyyəsi.*
3. *İnhisar gücü modeli.*

1. *Məşğulluqda cinsi əlamətə görə ayrı-seçkilik*

Azərbaycan iqtisadiyyatındakı struktur dəyişikliklər qadınların və kişilərin vəziyyətinə müxtəlif cür təsir göstərdi. Respublika iqtisadiyyatında qadınların məşğulluq dərəcəsinin hələ də nisbətən yüksək olmasına baxmayaraq, son illər onların iqtisadi sahədən «yuyulması» meyli yaranıb. Belə ki, əgər 1996-cı ildə respublika iqtisadiyyatının müxtəlif sahələrində məşğul olanların ümumi sayının 50,8% -ni işləyən qadınlar təşkil edirdisə, bu göstərici 2000-ci ildə 46,3%-ə enmişdir. Özünə məxsus «gender seqreçasiyasını» da, yaxud iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrində kişilərin və qadınların dominant cəmləşməsini, yaddan çıxarmaq olmaz. Respublikada yaranmış əmək bazarı qadınların müxtəlif kateqoriyaları üçün qeyri-bərabər imkanlarla xarakterizə olunur. Belə ki, kənd qadınları və gənc analar işsiz qalmaq və ya işə götürülməmək riskinə daha çox meyillidirlər. Kənd yerlərində məşğulluğun perspektivsizliyi qadınların kənddən şəhərə və daha inkişaf etmiş sənaye mərkəzlərinə kütləvi axınına səbəb olmuşdur.

Əmək bazarlarında qadınlar barəsində ayrı-seçkilik mövcuddurmu? Bu suala cavabı yalnız qadınlar arasında kişilərə nisbətən işsizliyin nəyə görə artıq olduğunu səbəblərinin dərin təhlil etdikdən sonra vermək olar. Lakin bunu da demək olar ki, qadın işsizliyinin artmasına yardım edən faktorlar arasında dövlət sektorunun yenidən qurulması, öz fəaliyyətli əhalinin demografik strukturu, büdcə-iqtisadi böhran nəticəsində iş yerlərinin ləğvi, qadınların peşə xarakteri və səviyyəsi də vardır. İşdən xaric etmə prosesi iqtisadiyyatın qadınların çoxluq təşkil etdiyi ikinci dərəcəli və yardımçı sektorlarından başlamışdı. Boş iş yerlərini isə başlıca olaraq yalnız tikintidə və nəqliyyatda, qadınlara yaramayan, onların peşə və fiziki hazırlığına uyğun gəlməyən sahələrdə tapmaq mümkündür.

İqtisadi keçid mərhələsi və yeni yaranan zəif özəl sektor şəraitində hamılə qadınları və uşaqlı anaları işə götürmək, əmək bazarında onlara himayədarlıq etmək heç kəsə əl vermir. Söhbət çox vacib faktordan gedir, o faktordan ki, qadınların, ələlxusus da doğar yaşda olan qadınların iş tapmaq və işdə möhkəmlənmək imkanlarına mənfi təsir göstərir; belə bir fakt buna misaldır ki, 1990-cı ildən 30 yaşına qədər olan qadınların 70%-ni işsiz qadınlar təşkil edir. Gözləmək olar ki, bazar iqtisadiyyatına keçid və dövlət sektorunun yenidənqurulması, görünür,

boş iş yerləri uğrunda rəqabətə əhəmiyyətli təkan verəcək, eyni zamanda ixtisaslı gənc qadınları əmək bazarında ayrışdırmağa qorumaq üçün müvafiq tədbirlərin görülməsinə sövq edəcəkdir.

2. Cinsi əlamətə görə bazar ayrı-seçkiliyi nəzəriyyəsi

Ayrı-seçkiliyin qarşısını almaq üçün siyasətin mümkün istiqamətlərini müzakirə etməzdən qabaq, bu halın yaranma və yayılma mexanizmini araşdırmaq lazımdır. Bu məsələyə iqtisadi nəzəriyyədə bir necə yanaşma mövcuddur:

- işəgötürənlərin ya da istehlakçıların müəyyən cinsdən olan işçilərlə qarşılıqlı əlaqə yaratmaq istəmədiklərinə şəxsi üstünlük vermələri və ya mənfi yanaşmaları;
- statistik ayrı-seçkilik nəzəriyyəsi; bunun məzisi ondadır ki, işəgötürənlər müəyyən qruplarda hiss etdikləri xüsusiyyətləri ayrı-ayrı individlərin üzərinə keçirirlər;
- inhisar gücü nəzəriyyəsi; bu o deməkdir ki, əmək bazarında yaranan ayrı-seçkiliyin səbəbi bu bazarı inhisara almaq cəhdindən irəli gəlir.

Üstünlük vermə səviyyəli ayrı-seçkilik və İşəgötürən tərəfdən ayrı-seçkilik

Ayrı-seçkiliyin bu modeli ayrı-seçkiliyə meyillik anlayışını təhlil etməyə səy göstərmiş E.Bekker tərəfindən təklif edilmişdir. Bu növ ayrı-seçkilik o zaman meydana çıxır ki, burada işəgötürən bu və ya digər demografik yaxud etnik qruplardan olan işçiləri müddətli əməyə cəlb etməkdə müəyyən yanlış təsəvvürlərə istinad edirlər. İşəgötürən nə qədər ayrı-seçkiliyə meyilli olarsa, ayrı-seçkiliyə yol verən firmalarda bir o qədər də kişilərin və qadınların əmək haqqının ödənilməsinə fərqlər olacaqdır.

Ayrı-seçkiliyin bu modeli iki nəticəyə soykənir:

1) şəxsi üstünlük vermə səviyyəsində ayrı-seçkilik edən işəgötürən məcburdur ki, öz gəlirinin bir hissəsini öz seçiminə qurban versin, çünki lazımı cinsdən (irəddən) olan işçi – namizədi məhdud əmək bazarından seçən sahibkar faktiki olaraq orada olan və özünün əlaqə yaratmaq istəmədiyini digər işçiləri rədd edir;

2) əmək bazarında iki qrup işəgötürənin ayrı-seçkiliyə məruz qalan və qalmayan qadınların iştirakı kişi və qadınların əmək haqqı stavkalarında uyğunsuzluq yaradır. Əmək bazarında nə qədər çox qadın iştirak edərsə, bir o qədər də işçi seçimində onlar ayrı-seçkiliyə məruz qalacaq, kişilərə nisbətən az əmək ödənişi ilə üzləşəcəklər. İşəgötürən tərəfdən ayrı-seçkilik modelindən irəli gələn nisbətən mübahisəli nəticə odur ki, ola bilsin, ayrı-seçkilik edən sahibkarlar seçimlərində maksimum gəliri deyil, nəyin xeyirli olduğunu (öz baxışlarına görə) üstün tuturlar.

İstehlakçı tərəfindən ayrı-seçkilik

Ayrı-seçkiliyin bu modeli adətən məşğulluğun o sahələrində yaranır ki, orada istehlakçılara əlaqələrin tezliyi və intensivliyi çox yüksəkdir (məsələn, o hallarda ki, istehlakçı açıq-aşkar olaraq ona qadınlar və ağ adamlar tərəfindən xidmət göstərilməsinə üstünlük verir və s.). Bu ayrı-seçkilik tipi bəzən cinsi əlamətə görə peşə seqreqasiyasının aparıcı səbəbi kimi baxılır.

İşçi tərəfindən ayrı-seçkilik

Bu növ ayrı-seçkilik o zaman əmələ gəlir ki müəyyən sosial-demografik və ya etnik qrupa mənsub olan işçilər digər qrupların nümayəndələri ilə əmək münasibətlərinə girməkdən çəkinirlər. Belə ki, əgər kişilərin birbaşa rəisləri qadın olarsa, onlar vəzifə tutmaqdan imtina edə bilərlər. Onları öz tərkibində saxlama üçün bu növ firmalar cinsə görə fərqli əmək haqqı stavkaları yeridə bilər və bununla da faktiki olaraq kişilərə əlavə «mükafat» ödəyə bilərlər.

Statistik ayrı-seçkilik

Ayrı-seçkiliyin özgə səbəblərindən biri də müddətli işəgötürmədə istifadə edilən informasiyanın keyfiyyətidir. Faktiki olaraq işəgötürənin qarşısında müddətli işçi haqqında olan dolaylı informasiya, onun təhlili, təcrübəsi, testlərinin nəticələri, əvvəlki iş yerindən aldığı zəmanətləri və digər məlumatlar əsasında onun potensial işgüzarlığının duyğu ilə təyin etsin. Bu halda qərar toplanan dolaylı informasiyanın subyektiv qiymətləndirilməsi əsasında, ya da ki yalançı rəşionalizm deyilən (o deməkdir ki, bu və ya digər qrupun ayrı-ayrı nümayəndələrinə

tətbiq edilən standart onların təmsil olunduğu qrup üçün formalaşdırılmışdır) yanaşma əsasında qəbul oluna bilər.

3. *İnhisar gücü modelləri*

Əmək bazarı strukturunun inhisarı nəticəsində ayrı-seçkilik - Bu şərhə uyğun olaraq əmək bazarı rəqabətli və burada inhisarçı qüvvələr hərəkət edir, cins və irq işçi qüvvəsini bir-biri ilə rəqabət aparmayan qruplara bölmə kriterisi kimi çıxış edir. Ayrı-seçkiliklə qalmaqda davam edir, çünki onu edənlərə mənfəət gətirir.

İnhisar gücü modelinin iki variantını nəzərdən keçirək:

- doldurma modeli;
- əmək bazarının ikili modeli.

Doldurma modeli. Bu modeldə cinsi əlamətə və əmək haqqı dərəcəsinə görə peşə seçməsiyəsinin əlaqələri nəzərdən keçirilir. Belə hesab edilir ki, peşə seçməsiyəsiyə məqsədyönlü doldurma (dolub daşma) siyasətinin nəticəsidir və o, bazarın inhisarı şəraitində müəyyən peşələrdə əmək haqqının ixtisarında işlənilə bilər. Doğrudan da, əgər təsəvvür etsək ki, müəyyən peşələrin qadınlarla tam dolması nəticəsində onlar daha aşağı əmək haqqı alır, onda bu vəziyyət rəqabətli bazaar şəraitində qadınları digər peşə qruplarına maddəli işə gətirmək üçün daha cəlbədicə edər, bununla da nisbətən bəha başa gələn kişi əməyini əvəz etməyə imkan verir.

İkili əmək bazarı modeli. Bu nəzəriyyənin tərəfdarları birgə əmək bazarına iki rəqabətsiz sektora bölünmüş bazar kimi baxırlar: ilkin və ikinci. Birinci sektorda əsasən ağı kişilər məşğuldur, ikincidə isə üstün olaraq qadınlar və milli ya irqi azlıqların nümayəndələri cəmləşiblər.

Birinci sektorda iş nisbətən yüksək əmək haqqı ilə, məşğulluğun stabilliyi, yaxşı əmək şəraiti və vəzifədə irəliləyiş perspektivi ilə xarakterizə olunur. İkinci sektorda iş isə, əksinə, məşğulluğun və xidməti irəliləyişin qeyri-stabilliyi və iş şəraitinin pisliliyi, işdə irəliləyişin perspektivsizliyi ilə bağlıdır. Bundan əlavə, sektorlar insan kapitalına investisiyə qoyuluşu həddi ilə fərqlənir: əgər işəgötürənlər birinci sektora investisiyə qoyuluşuna həvəslə və gələcəkdə gəlirin artacağına inamla baxmaqla gedirlərsə, ikinci sektorda işəgötürənlər öz işçilərinin təhsilinə və peşə hazırlığına əlavə xərc cəkmək fikrindən uzaqdırlar.

Özəl biznes sahəsini nəzərdən keçirsək, görərik ki, bu sahə əzəldən maskulinləşmə istiqamətində inkişaf etmişdir, belə ki, işəgötürənlə maddəli işləyənlərin arasında qadınların payı kişilərinkindən iki-üç dəfə aşağıdır və müvafiq olaraq 35 və 38% təşkil edir. Özəl sektorda qadınlar ucun «nüfuzlu» peşələrin siyahısı olduqca dardır. Baxmayaraq ki, özəl biznesin hətta bu növ yardımçı vəzifələrində hökumət sektorunda olduğundan daha artıq əmək haqqı ödənilir, bununla belə fəaliyyətin həmin sahələri də qadın ayrı-seçkililiyi və istismarı ilə bağlıdır və, görünür, bu hallara qarşı hələlik ki heç bir hüquqi və sosial-iqtisadi tənzimləyicilər işlənilməz hazırlanmamışdır.

SAHİBKARLIQ HAQQINDA MİLLİ QANUNVERİCİLİK VƏ SAHİBKARLIĞIN

İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ ÜÇÜN İMKANLAR

Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi haqqında

Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun fəaliyyətinin normativ hüquqi əsaslarını təkmilləşdirmək məqsədi ilə qərara alıram:

1. "Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu haqqında Əsasnamə" təsdiq edilsin (əlavə olunur).
2. "Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun vəsaitlərinin istifadəsi Qaydaları" təsdiq edilsin (əlavə olunur).
3. "Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2006-cı il 28 dekabr tarixli 504 nömrəli fərmanının (Azərbaycan Respublikasının Qanunvericilik Toplusu, 2006-cı il, ¹ 12, maddə 1051) 4-cü və 7-ci bəndləri qüvvədən düşmüş hesab edilsin.

İlham ƏLİYEV,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 7 oktyabr 2009-cu il

Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu haqqında Əsasnamə

I. Ümumi müddəalar

1.1. Azərbaycan Respublikasının Sahibkarlığa Kömək Milli Fondu (bundan sonra - Fond) Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin (bundan sonra - Nazirlik) nəzdində fəaliyyət göstərir.

1.2. Fond öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Azərbaycan Respublikasının qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin Əsasnaməsini, habelə bu Əsasnaməni rəhbər tutur.

1.3. Fond öz fəaliyyətini mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları, yerli özünüidarəetmə orqanları, kredit, maliyyə və sığorta təşkilatları, sahibkarlığın ictimai birlikləri ilə əlaqəli şəkildə həyata keçirir.

1.4. Fond dövlət təsisatıdır, sərəncamında dövlət əmlakı vardır, müstəqil balans, bank və xəzinə hesablarına, üzərində Azərbaycan Respublikası Dövlət Gerbinin əksi və öz adı olan möhürə, müvafiq ştamp və blanklara malikdir.

1.5. Fond Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsindən Fondun saxlanması üçün ayrılan vəsait hesabına maliyyələşdirilir. Qanunvericilikdə nəzərdə tutulan hallarda və qaydada Fondun fəaliyyətindən və qanunvericiliyə uyğun olaraq digər mənbələrdən daxil olmuş vəsaitlər Fondun bu Əsasnamə ilə müəyyən edilmiş hüquq və vəzifələrinin həyata keçirilməsində maliyyə mənbəyi kimi istifadə edilə bilər.

1.6. Fond Bakı şəhərində yerləşir.

II. Fondun məqsədi, vəzifələri və hüquqları

- 2.1. Fondun məqsədi Azərbaycan Respublikasında sahibkarlığın, xüsusilə kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına və əhalinin işgüzarlıq fəaliyyətinin artırılmasına kömək göstərməkdən, onlara maliyyə dəstəyi verməkdən ibarətdir.
- 2.2. Fondun əsas vəzifələri aşağıdakılardır:
- 2.2.1. Fondun vəsaitləri hesabına Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafının prioritet istiqamətləri üzrə sahibkarlıq subyektlərinin investisiya layihələrini qanunvericiliyə uyğun maliyyələşdirmək;
- 2.2.2. Fonda maliyyə ehtiyatlarının cəlb olunması üçün tədbirlər görmək, o cümlədən maliyyə bazarlarından kreditlərin cəlb olunması barədə danışıqlar aparmaq və təkliflər vermək;
- 2.2.3. Fonda sahibkarlıq subyektlərinin maliyyələşdirilməsi üçün verilmiş vəsaitlərin səmərəli və təyinatı üzrə istifadə olunmasını təmin etmək;
- 2.2.4. Fondun vəsaitləri hesabına maliyyələşdiriləcək investisiya layihələrinin ekspertizasını həyata keçirmək;
- 2.2.5. sahibkarlığın inkişafına yönəldilmiş dövlət proqramlarından irəli gələn investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsinə üstünlük vermək;
- 2.2.6. sahibkarlığın inkişafını, yeni iş yerlərinin yaradılmasını təmin edən sahə və regional proqramların işlənilib hazırlanmasında və həyata keçirilməsində iştirak etmək;
- 2.2.7. Fondun vəsaiti hesabına güzəştli kreditlərin alınması üçün investisiya layihələrinin tərtib olunmasına dair minimal tələbləri və investisiya layihələrinin qiymətləndirilmə meyarlarını müəyyən etmək;
- 2.2.8. kreditlərin öz təyinatına uyğun istifadə olunmasına nəzarət etmək məqsədilə monitorinqlərin keçirilməsi qaydalarını müəyyən etmək;
- 2.2.9. sahibkarlıq subyektlərinə zəruri olan hüquqi, iqtisadi və digər məlumatların toplanmasına və yayılmasına, bazar konyunkturunun öyrənilməsinə, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı proqramların və investisiya layihələrinin işlənilib hazırlanmasına kömək etmək;
- 2.2.10. sahibkarlıq subyektləri üçün kadrların hazırlanmasına və onların ixtisaslarının artırılmasına dəstək vermək;
- 2.2.11. sahibkarlıq subyektlərinin xarici iqtisadi fəaliyyətinin genişləndirilməsinə yardım etmək;
- 2.2.12. ölkədə sahibkarlığın bazar infrastrukturalarının formalaşmasına və inkişafına kömək göstərmək;
- 2.2.13. sahibkarlıq subyektləri üçün zəruri elmi-texniki biliklərin və yeniliklərin təbliğinə kömək etmək;
- 2.2.14. qanunvericiliyə uyğun olaraq digər vəzifələri həyata keçirmək.
- 2.3. Fond öz vəzifələrini yerinə yetirmək üçün aşağıdakı hüquqlara malikdir:
- 2.3.1. Fonda vəsaitlər cəlb etmək və bu məqsədlə könüllü ianə, yardım, qrant alınması və digər bu kimi əqdlər bağlamaq;
- 2.3.2. Fondun fəaliyyətinin məqsədinə uyğun olaraq və öz səlahiyyətləri daxilində Azərbaycan Respublikasında və xarici ölkələrdə hüquqi və fiziki şəxslərlə işgüzar münasibətlər yaratmaq;
- 2.3.3. sərəncamında olan dövlət əmlakından qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada istifadə etmək;
- 2.3.4. sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı beynəlxalq konfranslar, simpoziumlar və digər tədbirlər təşkil etmək, Azərbaycan Respublikasında və xaricdə keçirilən belə tədbirlərdə iştirak etmək;
- 2.3.5. daxili və xarici investisiyaların cəlb edilməsi və onlardan səmərəli istifadə olunması ilə bağlı tədbirlər keçirmək, qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada sərgilər və yarmarkalar təşkil etmək;
- 2.3.6. Fondun vəzifələrinin yerinə yetirilməsi üçün müvəkkil kredit təşkilatlarından lazımi məlumatları və hesabatları almaq;
- 2.3.7. zərurət yarandığı təqdirdə Fondun vəsaitləri hesabına maliyyələşdiriləcək investisiya layihələrinin ekspertizası üçün kənar mütəxəssisləri (ekspertləri) cəlb etmək;
- 2.3.8. Fondun vəsaiti hesabına sahibkarlıq subyektlərinə verilən vəsaitlərin investisiya

layihələrində nəzərdə tutulmuş təyinatına uyğun istifadə olunmasına nəzarət etmək üçün müvəkkil kredit təşkilatları vasitəsilə və müstəqil surətdə monitorinqlər aparmaq, bu vəsaitdən təyinatı üzrə istifadə edilmədikdə verilən vəsaitin qaytarılması üçün qanunvericiliyə uyğun tədbirlər görmək;

2.3.9. qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş digər hüquqları həyata keçirmək.

III. Fondun vəsaitlərinin formalaşması və istifadəsi

3.1. Fondun vəsaitləri aşağıdakı mənbələr hesabına formalaşır:

3.1.1. Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsinin təxsisatları;

3.1.2. Fondun fəaliyyətindən əldə olunan daxilolmalar, o cümlədən verilmiş güzəştli kreditlər üzrə əsas borc, faiz, cərimə və komissiyon haqqı üzrə ödənişlər;

3.1.3. yerli və xarici hüquqi və fiziki şəxslər tərəfindən könüllü verilən ianələr;

3.1.4. xarici dövlətlər və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən verilən yardımlar, qrantlar, yerli və xarici maliyyə bazarlarından qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq dövlət tərəfindən alınmış kreditlər;

3.1.5. qanunvericilikdə nəzərdə tutulan digər mənbələr.

3.2. Fondun vəsaitinin istifadəsi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən müəyyən edilən qaydalara uyğun olaraq həyata keçirilir.

3.3. Fondun vəsaitinin istifadəsi haqqında məlumat üç aydan bir kütləvi informasiya vasitələrində dərc edilməlidir.

IV. Fondun idarə olunması

4.1. Fondun ali idarəetmə orqanı onun Müşahidə Şurası (bundan sonra — Müşahidə Şurası) hesab olunur.

4.2. Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi Fondun idarə edilməsi ilə bağlı aşağıdakı tədbirləri həyata keçirir:

4.2.1. Fondun fəaliyyətinə dair hesabatları təsdiq edir;

4.2.2. Fondun strukturunu, struktur bölmələrinin əsasnamələrini, müəyyən edilmiş ştat sayına uyğun ştat cədvəlini və xərclər smetasını təsdiq edir;

4.2.3. Fondun Müşahidə Şurasının sədrini, icraçı direktorunu, onun müavinini və baş mühasibini vəzifəyə təyin edir və vəzifədən azad edir.

V. Müşahidə Şurası

5.1. Müşahidə Şurası sədr daxil olmaqla 7 (yeddi) üzvdən ibarət say tərkibində təşkil edilir.

5.2. Müşahidə Şurasının 3 (üç) üzvü aşağıdakı mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları tərəfindən (hər mərkəzi icra hakimiyyəti orqanından bir nəfər olmaqla) təyin edilir:

5.2.1. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi;

5.2.2. Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi;

5.2.3. Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi.

5.3. Müşahidə Şurasının 4 (dörd) üzvü Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyi tərəfindən təyin edilir.

5.4. Müşahidə Şurasının sədri Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişaf naziri tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilir.

5.5. Fondun Müşahidə Şurası:

5.5.1. Fondun fəaliyyətinə nəzarəti həyata keçirir;

5.5.2. Fondun vəsaitlərinin səmərəli yerləşdirilməsi məqsədilə iqtisadiyyatın sahələri və iqtisadi rayonlar üzrə prioritet istiqamətləri müəyyənləşdirir;

- 5.5.3. müvəkkil kredit təşkilatlarının seçilməsi meyarlarını təsdiq edir və onların seçilməsi barədə qərarlar qəbul edir;
- 5.5.4. Fond ilə müvəkkil kredit təşkilatları arasında Fondun vəsaitlərinin istifadə edilməsinin şərtləri haqqında bağlanan müqavilələrin nümunəvi layihələrini təsdiq edir;
- 5.5.5. Fondun vəsaiti hesabına güzəştli kreditlərin alınması üçün investisiya layihələrinin tərtib olunmasına dair tələbləri və investisiya layihələrinin qiymətləndirilmə meyarlarını təsdiq edir;
- 5.5.6. Fondun vəsaiti hesabına verilmiş kreditlərin təyinatına uyğun istifadə olunmasına nəzarət etmək üçün monitorinqlərin aparılması qaydalarını təsdiq edir;
- 5.5.7. müvəkkil kredit təşkilatları üçün əsas və əlavə limitləri müəyyən edir;
- 5.5.8. Fondun vəsaiti hesabına maliyyələşdirilməsi nəzərdə tutulan konkret layihələrə dair müsabiqələrin keçirilməsi üçün meyarları müəyyən edir;
- 5.5.9. Fondun fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə təkliflər verir;
- 5.5.10. Fondun fəaliyyətinin auditor yoxlamalarını təşkil edir və nəticələri barədə Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə məlumat verir;
- 5.5.11. Fondun fəaliyyəti ilə bağlı zəruri olan normativ hüquqi aktların layihələrini hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının İqtisadi İnkişaf Nazirliyinə təqdim edir;
- 5.5.12. Fondun cari fəaliyyəti ilə bağlı digər məsələləri müzakirə edir.
- 5.6. Müşahidə Şurasının işinin təşkili:
- 5.6.1. Müşahidə Şurası öz iclaslarını rübdə bir dəfədən az olmayaraq keçirir. Müşahidə Şurasının növbədənənar iclasları Müşahidə Şurasının sədrinin və ya Fondun icraçı direktorunun təşəbbüsü ilə keçirilə bilər;
- 5.6.2. Müşahidə Şurası sədrinin müavini və katibi Şuranın ilk iclasında açıq səsvermə və iştirakçıların adi səs çoxluğu ilə seçilir. Şurada üzvlüyə görə hər hansı əmək haqqı və ya mükafat ödənilmir.
- 5.6.3. Müşahidə Şurasının iclasları üzvlərinin üçdə iki hissəsi iştirak etdikdə səlahiyyətli sayılır. Şuranın qərarları açıq səsvermə və iştirakçıların adi səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Səslər bərabər bölündükdə Şura sədrinin səsi həlledici hesab edilir;
- 5.6.4. Müşahidə Şurasının iclasları müvafiq qaydada protokollaşdırılır, protokol və protokola əlavələr sədr və katib tərəfindən imzalanır;
- 5.6.5. Müşahidə Şurasının iclaslarında qəbul olunmuş qərarlar aidiyyəti üzrə göndərilir, bir nüsxəsi isə Fondada saxlanılır.

VI. Fondun işinin təşkili

- 6.1. Fondun cari fəaliyyətinə Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişaf naziri tərəfindən vəzifəyə təyin edilən və vəzifədən azad edilən Fonda həvalə edilmiş vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün birbaşa məsuliyyət daşıyan icraçı direktor rəhbərlik edir;
- 6.2. Fondun icraçı direktoru:
- 6.2.1. Fondun cari işini təşkil edir, xəzinə və digər hesablarını açır;
- 6.2.2. zəruri hallarda müvəkkil kredit təşkilatlarından sahibkarlıq subyektlərinin investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar daxil olan müraciətlərin ekspertizası üçün kənar mütəxəssisləri (ekspertləri) cəlb edir;
- 6.2.3. Fondun vəsaiti hesabına güzəştli kreditin alınması ilə bağlı müvəkkil kredit təşkilatlarının müraciətlərinə baxır və ekspertizanın rəyindən asılı olaraq həmin müraciətlərin təmin olunması və ya imtina edilməsi barədə müvafiq qərarlar qəbul edir;
- 6.2.4. monitorinqlər nəticəsində müəyyən edilmiş qaydalara riayət olunmadığı hallar aşkar edildikdə müvəkkil kredit təşkilatlarına və sahibkarlıq subyektlərinə qarşı müvafiq tədbirlərin görülməsi üçün aidiyyəti dövlət orqanlarına müraciət edir;
- 6.2.5. Fondun işçilərini (icraçı direktorun müavini və baş mühasib istisna olmaqla) vəzifəyə təyin

edir və vəzifədən azad edir, icraçı direktorun müavini və Fondun digər rəhbər işçiləri arasında vəzifə bölgüsü aparır, Fondun işçilərinin vəzifə təlimatlarını təsdiq edir, onlar barəsində qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada həvəsləndirmə və intizam tənbehi tədbirləri tətbiq edir;

6.2.6. Fondun fəaliyyətinin yaxşılaşdırılmasına dair təkliflər verir;

6.2.7. öz səlahiyyətləri çərçivəsində Fondun işçiləri üçün icrası məcburi olan əmrlər, sərəncamlar, göstərişlər verir və onların icrasına nəzarəti təşkil edir;

6.2.8. Azərbaycan Respublikasında və xarici ölkələrdə dövlət və bələdiyyə orqanları ilə münasibətlərdə Fondu etibarnaməsiz təmsil edir;

6.2.9. Fondun vəzifələrinin icrası ilə bağlı Fondun səlahiyyətləri çərçivəsində hüquqi və fiziki şəxslərlə danışıqlar aparır;

6.2.10. Fondun fəaliyyəti ilə bağlı rübdə bir dəfədən az olmayaraq Müşahidə Şurasına hesabatlar təqdim edir;

6.2.11. maliyyə ili başa çatdıqdan sonra bir ay müddətində Fondun illik maliyyə hesabatını baxılmaq üçün Müşahidə Şurasına təqdim edir;

6.2.12. Fondun bu Əsasnamədə göstərilən vəzifələrini həyata keçirmək üçün Müşahidə Şurasının səlahiyyətlərinə aid olmayan digər vəzifələri həyata keçirir.

VII. Fondun uçot və hesabat

7.1. Fond qanunvericiliyə müvafiq olaraq öz fəaliyyəti üzrə mühasibat uçotu və statistik hesabatlar aparır və müəyyən olunmuş qaydada maliyyə və digər hesabatları aidiyyəti üzrə təqdim edir.

VIII. Fondun yenidən təşkili və ləğv edilməsi

8.1. Fondun yenidən təşkili və ləğv edilməsi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən həyata keçirilir.

8.2. Fond ləğv edildikdə onun qalan əmlakı dövlətin sərəncamına keçir.

Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun vəsaitlərinin istifadəsi qaydaları *(Güzəştli kredit almaqla bağlı müraciət edənlər üçün faydalı ola bilər)*

I. Ümumi müddəalar

1.1. Bu Qaydalar Azərbaycan Respublikası Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun (bundan sonra - Fond) vəsaitlərinin istifadəsi mexanizmini və şərtlərini müəyyən edir.

1.2. Fondun vəsaitləri Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafının prioritet istiqamətləri üzrə sahibkarlıq subyektlərinin investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsinə yönəldilir.

1.3. Fondun vəsaitlərinin sahibkarlıq subyektlərinə çatdırılması müvəkkil banklar və bank olmayan kredit təşkilatları (bundan sonra — müvəkkil kredit təşkilatları) vasitəsilə onların öz adından və öz riskləri hesabına həyata keçirilir. Müvəkkil kredit təşkilatları ilə Fond arasında vəsaitlərin istifadə şərtlərini nəzərdə tutan müqavilə imzalanır. Fond müvəkkil kredit təşkilatı ilə sahibkarlıq subyektləri arasında bağlanacaq müqavilədə məcburi şərtlərin olmasını tələb edə bilər.

1.4. Fondun Müşahidə Şurası tərəfindən müəyyən olunmuş meyarlara uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı tərəfindən lisenziya verilmiş bütün banklar və bank olmayan

kredit təşkilatları müvəkkil kredit təşkilatı kimi güzəştli kreditlərin verilməsində iştirak edə bilər.

1.5. Vəsaitlərin müvəkkil kredit təşkilatları arasında səmərəli bölgüsünü təmin etmək məqsədilə hər il fevral ayının 1-dək Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı müvəkkil kredit təşkilatlarının maliyyə-statistik göstəriciləri barədə Fondun Müşahidə Şurasına müvafiq məlumat təqdim edir.

1.6. İl ərzində Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı Fondun vəsaitlərinin yerləşdirilməsinə cəlb edilmiş müvəkkil kredit təşkilatlarının maliyyə-statistik göstəricilərində baş verən ciddi dəyişikliklər barədə məlumatı mütəmadi olaraq Fondun Müşahidə Şurasına təqdim edir.

1.7. Qaytarılan güzəştli kredit vəsaitləri, habelə digər daxilolmalar Fondun hesabında saxlanılır və yenidən bu Qaydaların 1.2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş məqsədlərə istifadə olunur. Verilmiş güzəştli kreditlər üzrə Fondun hesabına ödənilmiş faizlər, cərimələr və komisiyon haqları xüsusi vəsaitlər formasında toplanır və həmin vəsaitlərin 10 faizi həcmində Fondun maddi-texniki bazasının və işçilərin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə yönəldilə bilər.

II. Fondun vəsaitinin istifadəsi istiqamətləri

2.1. Fondun vəsaitləri ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı istiqamətləri çərçivəsində Fondun Müşahidə Şurası tərəfindən müəyyən edilmiş sahələrdə investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsinə yönəldilir.

2.2. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarında, dövlət proqramlarında iqtisadiyyatın bu və ya digər sahəsinin inkişafı ilə bağlı nəzərdə tutulan konkret layihələrin Fondun vəsaiti hesabına həyata keçirilməsi məqsədilə Fondun Müşahidə Şurasının müəyyən etdiyi forma və qaydada sahibkarlıq subyektləri arasında müsabiqə keçirilə bilər.

III. Müvəkkil kredit təşkilatlarına kreditlərin verilməsi

3.1. Hər bir müvəkkil kredit təşkilatı üçün ilin əvvəlində onların məcmu kapitalına münasibətdə Fondun Müşahidə Şurası tərəfindən fərdi limit müəyyən edilir. Ayrılmış limit istifadə edildikdən sonra müvəkkil kredit təşkilatlarının müraciəti əsasında Fondun Müşahidə Şurasının qərarı ilə qaytarılan kredit vəsaitləri, habelə digər daxilolmalar hesabına onlara sahibkarlıq subyektlərinin investisiya layihələrinin maliyyələşdirilməsi məqsədilə əlavə limit müəyyən edilə bilər.

3.2. Müvəkkil bankların Fondan cəlb etdikləri vəsaitlərin ümumi məbləğinin qalığı onların məcmu kapitallarının 100 faizindək ola bilər. Böyük və iri həcmli layihələrin maliyyələşdirilməsi zamanı bu məhdudiyət müvəkkil bankların məcmu kapitallarının 150 faizindək artırıla bilər. Bank olmayan kredit təşkilatlarının cəlb etdikləri vəsaitlərin ümumi məbləğinin qalığı onların nizamnamə kapitallarının 100 faizindək ola bilər.

3.3. Limit üzrə müəyyən edilmiş vəsait maliyyə ilinin başa çatmasına 3 (üç) ay qalanadək tam istifadə olunmazsa, vəsaitin istifadə olunmayan hissəsinə limit müəyyən edilən tarixdən etibarən hər təqvim günü üçün 0,02 faiz komisiyon haqqı ödənilir və istifadə olunmamış vəsait Fondun Müşahidə Şurasının qərarı ilə digər müvəkkil kredit təşkilatlarına ayrılır.

3.4. Müvəkkil kredit təşkilatları istifadə etdikləri vəsaitlər üzrə əsas borc və hesablanmış faizləri hər ay üzrə növbəti ayın 3 (üç) bank günündən gec olmayaraq Fonda ödəməlidirlər.

3.5. Müvəkkil kredit təşkilatlarının Fond qarşısında öhdəliyi, onların sahibkarlıq subyektlərinə olan münasibətlərindən asılı deyildir. Sahibkarlıq subyektləri tərəfindən güzəştli kreditlər, faizlər və digər öhdəliklər üzrə ödənişlərin həyata keçirilməsindən asılı olmayaraq, müvəkkil kredit təşkilatları Fond qarşısında öz öhdəliklərini müqavilə şərtlərinə uyğun olaraq yerinə yetirməlidirlər. Müvəkkil kredit təşkilatları Fond qarşısında öhdəliklərinin gecikdirildiyi hər gün üçün köçürülməyən vəsaitin 0,1 faizi həcmində cərimə ödəməlidirlər. Müvəkkil kredit təşkilatları 1 (bir) ay ərzində öhdəliklərini icra etmədikdə, Fond vəsaitlərinin qaytarılması üçün

qanunvericiliyə uyğun tədbirlər görür.

3.6. Müvəkkil kredit təşkilatları tərəfindən sahibkarlıq subyektlərindən qanunvericiliklə və Fondun Müşahidə Şurası tərəfindən müəyyən olunmuş şərtlərdən başqa digər şərtlərin (əlavə faizlərin ödənilməsi və s.) tələb olunması barədə şikayətlərə Fondun Müşahidə Şurası tərəfindən baxılır və belə faktlar təsdiq olunduğu təqdirdə Fondun Müşahidə Şurası həmin müvəkkil kredit təşkilatının fərdi limitinin sıfır dərəcəsində müəyyən edilməsi barədə qərar qəbul edir.

IV. Kreditlərin sahibkarlıq subyektlərinə ayrılması və onların istifadə edilməsi

4.1. Müvəkkil kredit təşkilatları bu Qaydalara uyğun olaraq Fondun vəsaitlərini öz adlarından və öz riskləri hesabına yerləşdirirlər.

4.2. Fondun vəsaiti hesabına güzəştli kredit almaq üçün sahibkarlıq subyektləri ilkin olaraq müvəkkil kredit təşkilatlarına müraciət edirlər. Müvəkkil kredit təşkilatları müraciətləri qeydiyyatı alır və sahibkara müraciətin qeydiyyatı alınmasını təsdiq edən müvafiq sənəd təqdim edir. Müvəkkil kredit təşkilatları onlar üçün müəyyən edilmiş limit çərçivəsində 10 (on) bank günündən gec olmayaraq öz biznes maraqları və Fondun müəyyən etdiyi investisiya layihələrinin tərtib olunmasına dair minimal tələblər və qiymətləndirmə meyarlarına əsaslanaraq investisiya layihələrini təhlil edir və müsbət qiymətləndirdiyi layihələrə dair Fondun müəyyən etdiyi məlumatları və sənədləri Fonda təqdim edir. Fond investisiya layihəsinin tam və hərtərəfli ekspertizası üçün əlavə məlumatlar və sənədlər tələb edə bilər. Investisiya layihəsi mənfəət qiymətləndirilən sahibkarlıq subyektlərinə isə müvəkkil kredit təşkilatları tərəfindən 3 (üç) bank günü müddətində əsaslandırılmış imtina məktubu verilir.

4.3. Fond 10 (on) bank günü müddətində Fondun vəsaitləri hesabına maliyyələşdirilmək üçün təqdim olunmuş layihələri ekspertizadan keçirir və kiçik həcmli kreditlər istisna olmaqla müvəkkil kredit təşkilatlarının təqdim etdiyi investisiya layihələrinin bilavasitə yerində ilkin monitorinqini həyata keçirir.

4.4. Ekspertizanın nəticəsindən asılı olaraq Fond müraciətlərin təmin olunması və ya onlardan imtina edilməsi barədə müvəkkil kredit təşkilatlarına rəsmi məlumat verir.

4.5. Sahibkarlıq subyektləri ilə kredit müqaviləsi bağlandıqdan sonra müvəkkil kredit təşkilatları tərəfindən kredit vəsaitinin ayrılması barədə Fonda sifariş göndərilir. Fond 3 (üç) bank günü ərzində vəsaitlərin müvəkkil kredit təşkilatlarına ayrılmasını təmin edir. Ayrılmış vəsait müvəkkil kredit təşkilatının müxbir hesabına daxil olduqdan sonra kredit təşkilatı 2 (iki) bank günü ərzində vəsaiti sahibkarlıq subyektinin hesabına köçürür və bu barədə Fonda və sahibkarlıq subyektinə məlumat verir.

4.6. Fondun güzəştli kreditlərindən istifadə etmək üçün investisiya layihəsi təqdim etmiş bütün sahibkarlıq subyektləri haqqında müvəkkil kredit təşkilatları tərəfindən hər rüb bitdikdən sonra növbəti ayın ilk 5 (beş) bank günündən gec olmayaraq Fonda məlumat verilməlidir. Təqdim olunacaq məlumatın forması Fond tərəfindən müəyyənləşdirilir. Zəruri hallarda Fond bu məlumatları müəyyən edilmiş müddətdən əvvəl tələb edə bilər.

V. Kreditlərin hədləri

5.1. Sahibkarlıq subyektlərinə Fondun vəsaitlərindən aşağıdakı hədlərdə güzəştli kredit vəsaiti verilə bilər:

5.1.1. 10 000 manatdan 50 000 manatadək — kiçik həcmli kreditlər;

5.1.2. 50 001 manatdan 250 000 manatadək — orta həcmli kreditlər;

5.1.3. 250 001 manatdan 1 000 000 manatadək — böyük həcmli kreditlər;

5.1.4. 1 000 001 manatdan 5 000 000 manatadək — iri həcmli kreditlər.

5.2. Hər bir sahibkarlıq subyektinin Fondun vəsaitləri hesabına aldığı güzəştli kreditin maksimum həddi 5.000.000 manatdan artıq ola bilməz.

VI. Kreditlərin müddəti və faizləri

6.1. Fondun güzəştli kreditlərinin müddətləri aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

6.1.1 kiçik həcmli kreditlər üçün - 2 (iki) ilədək;

6.1.2. orta həcmli kreditlər üçün - 3 (üç) ilədək;

6.1.3. böyük həcmli kreditlər üçün - 5 (beş) ilədək;

6.1.4. iri həcmli kreditlər üçün -7 (yeddi) ilədək.

6.2. Fondun kreditlərinin illik faiz dərəcələri aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

6.2.1. kütləvi informasiya vasitələrinin inkişafı layihələrinin maliyyələşdirilməsi üçün - 0,5 faiz;

6.2.2. digər layihələrin maliyyələşdirilməsi üçün - 1 faiz.

6.3. Müvəkkil kredit təşkilatlarının Fondun kreditlərinə tətbiq etdiyi illik faiz dərəcəsinin ən yüksək həddi bu Qaydaların 6.2-ci bəndində nəzərdə tutulmuş faizlər də daxil olmaqla, cəmi kredit məbləğinin 6 faizindən (kütləvi informasiya vasitələrinin inkişafı üzrə layihələrin maliyyələşdirilməsi üzrə kredit məbləğinin 4 faizindən) artıq olmamalıdır.

6.4. Fond tərəfindən büdcə vəsaitləri istisna olmaqla, digər mənbələrdən cəlb olunan vəsaitlərə həmin mənbələr ilə bağlanmış müqavilələrdə nəzərdə tutulmuş faizlər nəzərə alınmaqla bu Qaydaların 6.2.2-ci və 6.3-cü bəndləri tətbiq edilir.

VII. Güzəşt müddəti

7.1. Kreditlərdən istifadə üzrə güzəşt müddəti, kredit verilmiş hər bir sahibkarlıq subyekti üçün fəaliyyətin xarakterindən asılı olaraq nağd pulun hərəkəti barədə məlumat əsasında müəyyən edilir və kreditin istifadə müddətinin ilk 2/3 dövrünü əhatə edə bilər. Güzəşt müddətində sahibkarlıq subyektləri yalnız faiz borclarını ödəyir, əsas borc üzrə isə hər hansı ödəniş həyata keçirmirlər. Müvəkkil kredit təşkilatları sahibkarlıq subyektləri üçün müəyyən etdikləri güzəşt müddəti barədə Fonda məlumat verməlidir.

VIII. Vəsaitlərin sahibkarlıq subyektləri tərəfindən geri qaytarılması

8.1. Sahibkarlıq subyektləri aldığı güzəştli kreditlər üzrə faiz borclarını hər ayın son iş gününədək ödəməlidirlər. Əsas borc isə güzəşt müddəti bitdikdən sonra qalan müddət ərzində növbəti aydan başlayaraq hər ayın son iş gününədək annuitet qaydada hesablanıb ödənilir. Sahibkarlıq subyektlərinin vaxtından əvvəl ödədikləri faizlər və ya əsas borc müvəkkil kredit təşkilatı tərəfindən 3 (üç) bank günündən gec olmayaraq Fondun xəzinə hesabına köçürülməlidir. Müvəkkil kredit təşkilatları tərəfindən həmin vəsaitin Fondun xəzinə hesabına köçürülməsi gecikdirildikdə, onlar bu Qaydaların 3.5-ci bəndinə uyğun olaraq cərimə ödəməlidirlər. Gecikdirmə 30 (otuz) bank günündən çox olarsa, Fondun Müşahidə Şurası müvəkkil kredit təşkilatına yeni vəsaitlərin ayrılmasını dayandıra və ya müvəkkil kredit təşkilatını imtiyazdan məhrum edə bilər.

8.2. Fond, sahibkarlıq subyektləri tərəfindən əsas borc və faizlərin müvəkkil kredit təşkilatına ödənilməsi müddəti ilə müvəkkil kredit təşkilatları tərəfindən Fonda köçürülməsinin üzləşməsini apara və ya bunun üçün Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankına müraciət edə bilər. Belə müraciət daxil olduğu təqdirdə Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankı öz səlahiyyətləri daxilində müvəkkil kredit təşkilatında inspeksiya aparan zaman bu məsələni də araşdırır və Fonda məlumat verir.

8.3. Vəsaitlərin sahibkarlıq subyektləri tərəfindən geri qaytarılmaması və ya gecikdirilməsi müvəkkil kredit təşkilatını Fond qarşısındakı öhdəliklərdən azad etmir.

IX. Layihənin monitorinqi

9.1. Müvəkkil kredit təşkilatları Fond tərəfindən müəyyən edilmiş qaydalara uyğun olaraq ildə iki dəfədən az olmayaraq Fondun vəsaitlərinin hər bir sahibkarlıq subyekti tərəfindən investisiya layihəsi üzrə istifadə edilməsinin monitorinqini aparır və bu barədə Fonda hesabat verirlər.

Hesabatın strukturu və forması Fond tərəfindən müəyyən edilir. Müvəkkil kredit təşkilatı tərəfindən aparılan monitorinq zamanı güzəştli kredit vəsaitinin təyinatı üzrə istifadə edilməməsi halları aşkar edildikdə, müvəkkil kredit təşkilatı güzəştli kreditin və hesablanmış faiz borcunun vaxtından əvvəl ödənilməsini sahibkarlıq subyektindən tələb etməlidir. Sahibkarlıq subyektinin öz öhdəliyini yerinə yetirib-yetirməməsindən asılı olmayaraq, müvəkkil kredit təşkilatı 10 (on) bank günü ərzində məhz bu layihə üzrə əsas kredit və faiz borcunu bütövlükdə Fondun hesabına köçürməlidir.

9.2. Vəsaitlərin təyinatı üzrə istifadəsinə nəzarət etmək məqsədilə Fond maliyyələşdirdiyi sahibkarlıq subyektlərində müstəqil monitorinqlər apara bilər. Fond tərəfindən aparılan monitorinq zamanı güzəştli kredit vəsaitinin təyinatı üzrə istifadə edilməməsi halları aşkar edildikdə Fondun yazılı tələbinə əsasən həmin sahibkarlıq subyektinə verilmiş güzəştli kredit və faiz borcu müvəkkil kredit təşkilatı tərəfindən sahibkarlıq subyektinin onun qarşısında öhdəliklərini icra edib-etməməsindən asılı olmayaraq 10 (on) bank günü ərzində bütövlükdə Fondun hesabına köçürülür. Fondun tələbindən sonra müvəkkil kredit təşkilatları tərəfindən vəsaitin köçürülməsi gecikdirildikdə, onlar bu Qaydaların 3.5-ci bəndinə uyğun olaraq cərimə ödəyirlər. Tələb edilən vəsaitin köçürülməsi 30 (otuz) təqvim gününü keçdiyi təqdirdə Fond gecikdirilən məbləğin qaytarılması üçün qanunvericiliyə uyğun tədbirlər görür.

9.3. Fond tərəfindən müəyyən edilmiş monitorinqin keçirilmə qaydalarının müvəkkil kredit təşkilatları tərəfindən 3 (üç) dəfə və daha çox pozulması halları aşkar edildikdə, həmin müvəkkil kredit təşkilatları üçün Fond tərəfindən müəyyən edilmiş əsas və əlavə limitlər ləğv edilə və ya o, müvəkkil kredit təşkilatları sırasından çıxarıla bilər.

GENDER (QADIN VƏ KİŞİ) BƏRABƏRLİYİNİN TƏMİNATLARI HAQQINDA AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ QANUNUNDAN ÇIXARIŞLAR

Maddə 15. İqtisadi və sosial münasibətlərdə gender bərabərliyinin təminatları

15.1. Dövlət kişi və qadınların mülkiyyət hüququnun həyata keçirilməsinə və sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün bərabər imkanların yaradılmasına təminat verir.

15.2. Dövlət kişi və qadınların sosial təminat hüququnun həyata keçirilməsində, ünvanlı dövlət sosial yardımının və digər sosial güzəştlərin alınmasında bərabər imkanların yaradılmasına təminat verir.

Maddə 16. Siyasi partiyaların, qeyri-hökumət təşkilatlarının və həmkarlar ittifaqlarının fəaliyyətində gender bərabərliyinin təminatları

16.1. Siyasi partiyalara, qeyri-hökumət təşkilatlarına və həmkarlar ittifaqlarına daxil olmaq kişi və qadınlar üçün eyni şərtlərlə açıq olmalıdır və onlar üçün bərabər imkanlar yaradılmalıdır.

16.2. Bu Qanunun 16.1-ci maddəsində göstərilən tələb hər hansı cinsin xüsusi maraqlarının müdafiəsi məqsədi ilə yaradılan qeyri-hökumət təşkilatlarına şamil edilmir.

BEYNƏLXALQ QANUNVERİCİLİK

Qadınlara Qarşı Ayrı-Seçkiliyin Bütün Formalarının Ləğv Edilməsi haqqında Konvensiyadan Çıxarışlar

Baş Məclisin 34 /180 sayılı 18 dekabr 1979-cu il tarixli qətnaməsi ilə qəbul edilmiş, imzalanmaq, təsdiq edilmək və qoşulmaq üçün açıqdır

QÜVVƏYƏ MİNMƏSİ: 27(1)-ci maddəyə müvafiq olaraq 3 sentyabr 1981-ci il

Bu Konvensiyanı iştirakçı dövlətləri,

Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Nizamnaməsinin əsas insan hüquqlarına, insan şəxsiyyətinin ləyaqətinə və dəyərinə, kişilərdə qadınların hüquq bərabərliyinə inamını bir daha təsdiq etdiyini nəzərə alaraq,

İnsan hüquqları haqqında ümumi bəyannamənin ayrı-seçkiliyə yolverilməzliyini təsdiq etdiyini, bütün insanların ləyaqət və hüquqca azad və bərabər doğulduğunu elan etdiyini və hər hansı fərq, o cümlədən cinsə görə fərq qoyulmadan onun elan etdiyi bütün hüquq və azadlıqlara malik olmalı olduğunu nəzərə alaraq,

insan hüquqları haqqında Beynəlxalq paktların üzv-dövlətlərin üzərinə kişi və qadınların bütün iqtisadi, sosial, mədəni, mülki və siyasi hüquqlardan istifadə etməkdə hüquq bərabərliyini təmin etmək vəzifəsi qoyduğunu nəzərə alaraq,

kişi və qadınların hüquq bərabərliyinə yardım göstərmək məqsədilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və ixtisaslaşdırılmış idarələrin himayəsi altında bağlanmış beynəlxalq konvensiyaları nəzərə alaraq,

həmçinin, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və ixtisaslaşdırılmış idarələrin kişi və qadınların hüquq bərabərliyinə yardım göstərmək məqsədilə qəbul etdikləri qətnamə, bəyannamə və tövsiyələri nəzərə alaraq,

bütün bu müxtəlif sənədlərə baxmayaraq, yenə də əvvəlki kimi qadınlar barəsində xeyli dərəcədə ayrı-seçkiliyin mövcudluğundan narahat olaraq,

qadınlara ayrı-seçkilik qoyulmasının hüquq bərabərliyi və insan ləyaqətinə hörmət prinsipini pozduğunu, qadınların öz ölkəsinin siyasi, sosial, iqtisadi və mədəni həyatında kişilərlə bərabər iştirakına əngəl törətdiyini, ailənin və cəmiyyətin rifahının yüksəlişinə mane olduğunu, qadınların öz ölkəsinə və bəşəriyyətə xidmət etmək imkanlarının tam açılmasını daha da çətinləşdirdiyini xatırladaraq,

yoxsulluq şəraitində qadınların ərzaq əldə etmək, səhiyyə xidməti, təhsil, peşə hazırlığı, işə düzəlmək, eləcə də digər tələbatlarını ödəmək imkanlarının daha az olmasından narahatlanaraq, bərabərliyə və ədalətə əsaslanan yeni beynəlxalq iqtisadi nizamın bərqərar olmasının kişi və qadınlar arasında bərabərliyə əhəmiyyətli kömək göstərəcəyinə əmin olaraq,

aparteidin, irqçilik, irqi ayrı-seçkilik, müstəmləkəçilik, yeni müstəmləkəçilik, təcavüz, xarici işğal, ağalıq və dövlətlərin daxili işlərinə qarışmağın bütün formalarının ləğv edilməsinin kişi və qadınların hüquqlarının həyata keçirilməsi üçün zəruri olduğunu qeyd edərək,

beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinin, beynəlxalq gərginliyin azaldılmasının, sosial və iqtisadi sistemlərdən asılı olmayaraq bütün dövlətlərin qarşılıqlı əməkdaşlığının, ciddi və təsirli beynəlxalq nəzarət altında ümumi və tam, xüsusilə nüvə silahları sahəsində, tərəksilərin, ölkələr arasında münasibətlərdə ədalət, bərabərlik və qarşılıqlı fayda prinsiplərinin bərqərar olmasının, əcnəbi və müstəmləkə ağalığı və xarici işğal altında olan xalqların öz müqəddəratını təyin etmək hüququnun həyata keçirilməsinin, eləcə də, dövlətlərin milli suverenliyinə və ərazi bütövlüyünə hörmət edilməsinin sosial tərəqqiyə və inkişafa kömək edəcəyini və nəticə etibarilə kişilərlə qadınlar arasında tam bərabərlik əldə olunmasına imkan yaradacağını qeyd edərək,

ölkələrin tam inkişafının, bütün dünyanın rifahının və sülh işinin qadınların bütün sahələrdə

kişilərlə bərabər maksimal iştirakını tələb etdiyinə əmin olaraq, qadınların ailənin rifahı və cəmiyyətin inkişafına verdiyi, indiyədək tam etiraf olunmamış töhfələrin əhəmiyyətini, analığın sosial əhəmiyyətini və hər iki valideynin ailədə və övladlarının tərbiyəsində rolunu nəzərə alaraq, qadınların nəslin davam etdirilməsindəki rolunun ayrı-seçkiliyə səbəb olub-olmadığını -belə ki, uşaqların tərbiyəsi kişi və qadınların, eləcə də bütövlüklə cəmiyyətin birgə məsuliyyətini tələb edir - dərk edərək, kişi və qadınlar arasında tam bərabərliyə nail olmaq üçün kişilərin, eləcə də qadınların cəmiyyətdə və ailədə ənənəvi rolunu dəyişdirməyin zəruri olduğunu yadda saxlayaraq, qadınlar barəsində ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi haqqında Bəyannamədə elan edilmiş prinsipləri həyata keçirmək və bu məqsədlə belə ayrı-seçkiliyin bütün forma və təzahürlərini ləğv etmək üçün bütün zəruri tədbirləri görmək əzmi ilə aşağıdakılar barəsində razılaşıdılar:

I HİSSƏ

Maddə 3

İştirakçı-dövlətlər, bütün sahələrdə, o cümlədən, siyasi, sosial, iqtisadi və mədəni sahələrdə qadınların insan hüquqlarını və əsas azadlıqları kişilərlə rəhbər əsasda həyata keçirmələrinə və onlardan istifadə etmələrinə təminat vermək üçün onların hərtərəfli inkişafını və tərəqqisini təmin edən bütün müvafiq tədbirləri, qanunvericilik tədbirləri daxil olmaqla, qəbul edirlər.

III HİSSƏ

Maddə 13

İştirakçı-dövlətlər qadınların kişilərlə bərabərliyi əsasında bərabər hüquqlarını, o cümlədən aşağıdakı hüquqları təmin etmək məqsədilə qadınlar barəsində iqtisadi və sosial həyatın digər sahələrindəki ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görürlər:

- a) ailə üçün müavinət hüququ;
- b) daşınmaz əmlak üçün istiqraz, ssuda və digər formalarda maliyyə krediti almaq hüququ; c) istirahətlə, idmanla məşğul olmaq və mədəni həyatın bütün sahələri ilə bağlı olan tədbirlərdə iştirak etmək hüququ.

Maddə 14

1. İştirakçı-dövlətlər kənd yerlərində yaşayan qadınların qarşılaşdıqları xüsusi problemləri və ailələrinin iqtisadi rifahını təmin edilməsində oynadıqları mühüm rolu, o cümlədən təsərrüfatın qeyri-əmtəə sahələrindəki fəaliyyətini nəzərə alırlar və bu Konvensiyanın müddələrinin kənd yerlərində yaşayan qadınlar barəsində tətbiqi təmin etmək üçün bütün lazımi tədbirləri görürlər.

2. İştirakçı-dövlətlər kişi və qadınların bərabərliyi əsasında qadınların kənd rayonlarının inkişafında iştirak etmələrini və bu inkişafdan faydalanmalarını təmin etmək məqsədilə kənd rayonlarında yaşayan qadınlar barəsində ayrı-seçkiliyin ləğv edilməsi üçün bütün müvafiq tədbirləri görür, o cümlədən onların aşağıdakı hüquqlarını təmin edirlər:

- a) bütün səviyyələrdə inkişaf planlarının işlənilib hazırlanmasında iştirak etmək;
- b) ailənin həcmnin planlaşdırılması məsələlərinə dair, informasiya, məsləhətlər və xidmət daxil olmaqla, müvafiq tibbi xidmətə yol tapmaq;
- c) sosial sığorta proqramlarından bilavasitə bəhrələnmək;
- d) hazırlıq və funksional savad daxil olmaqla, bütün formal və qeyri-formal təhsil növlərinə yiyələnmək, həmçinin icma xidmətinin bütün xidmət vasitələrindən, kənd təsərrüfatına dair o cümlədən texniki səviyyələrini artırmaq üçün məsləhət xidmətindən istifadə etmək;
- e) muzzdlu iş, yaxud müstəqil əmək fəaliyyəti vasitəsilə iqtisadi imkanlara bərabər yol tapmağı təmin etmək üçün özünəyardım qrupları və kooperativlər təşkil etmək;
- f) kollektiv fəaliyyətin bütün növlərində iştirak etmək;

- g) kənd təsərrüfatı kreditlərinə və istiqrazlarına, satış sisteminə, müvafiq texnologiyaya yol tapmaq, torpaq islahatlarında, aqrar islahatlarda və torpaqların yenidən məskunlaşdırılması planlarında bərabər statusa malik olmaq;
- h) lazımi həyat şəraitindən, xüsusilə mənzil şəraitindən, sanitariya xidmətindən, elektrik enerjisindən və su təchizatından, eləcə də nəqliyyatdan və rabitə vasitələrindən istifadə etmək.

IV HİSSƏ

Maddə 15

1. İştirakçı-dövlətlər qadınların qanun qarşısında kişilərlə bərabərliyini etiraf edirlər.
2. İştirakçı-dövlətlər qadınlara kişilərlə eyni mülki hüquq səlahiyyəti və onu gerçəkləşdirmək üçün eyni imkanlar verirlər. Onlar, o cümlədən, qadınlara müqavilə bağlamaqda və əmlakı idarə etməkdə, həmçinin onlara məhkəmə və tribunal təhqiqatının bütün mərhələlərində bərabər münasibəti təmin edirlər.
3. İştirakçı-dövlətlər razılaşırlar ki, hüquqi nəticələri qadınların hüquq səlahiyyətinin məhdudlaşdırılmasına səbəb olan bütün müqavilələr və hər cür digər xüsusi sənədlər etibarsız sayılır.
4. İştirakçı-dövlətlər şəxslərin yer dəyişməsinə, yaşamaq və daimi yaşayış yerini azad surətdə seçməsinə dair qanunvericiliyə münasibətdə kişilərə və qadınlara eyni hüquqlar verirlər.

İqtisadi, Sosial və Mədəni Hüquqlar haqqında Beynəlxalq Pakt

Baş Məclisin 16 dekabr 1966-cı il tarixli 2200 A (XXI) nömrəli Qətnaməsi ilə qəbul edilib
PREAMBULA

Bu Paktda iştirak edən dövlətlər,

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsində bəyan olunmuş prinsiplərə əsasən, bəşər ailəsinin bütün üzvlərinə xas olan ləyaqət hissəsinin, onların bərabər və ayrılmaz hüquqlarının tanınmasının azadlıq, ədalət və ümumi sülhün əsası olduğunu nəzərə alaraq,
bu hüquqların insan şəxsiyyətinə xas olan ləyaqət hissindən irəli gəldiyini etiraf edərək,
Ümumdünya İnsan Hüquqları Bəyannaməsinə əsasən qorxu və ehtiyacdən azad insan şəxsiyyəti idealının yalnız hər kəsin öz iqtisadi, sosial və mədəni, həmçinin, mülki və siyasi hüquqlarından istifadə edə bilməsi üçün şərait yaradıldığı təqdirdə həyata keçirilə biləcəyini etiraf edərək,
Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinə əsasən dövlətlərin insan hüquqlarına və azadlıqlarına hörmət və riayət olunmasına hər vəchlə yardım etməli olduqlarını nəzərə alaraq,
Hər bir şəxsin digərlərinə və mənsub olduğu kollektivə münasibətdə vəzifələr daşıyaraq, bu Paktda nəzərdə tutulan hüquqların mudafiəsinə və onlara riayət olunmasına səy göstərməli olduğunu nəzərə alaraq, asağıdakı maddələr barədə razılığa gəlirlər:

I HİSSƏ

Maddə 1

1. Bütün xalqlar öz müqəddəratını təyin etmək hüququna malikdirlər. Bu hüquq əsasında onlar azad şəkildə öz siyasi statuslarını müəyyənləşdirir və sosial-iqtisadi və mədəni inkişaflarını təmin edirlər.
2. Bütün xalqlar öz məqsədlərinə çatmaq üçün mənfəət prinsiplərinə əsaslanan beynəlxalq iqtisadi əməkdaşlıqdan və beynəlxalq hüquqdan irəli gələn hər hansı öhdəliklərə zərər vurmada öz təbii sərvət və ehtiyatlarından azad şəkildə istifadə etmək hüququna malikdirlər. Heç bir xalq heç bir vəchlə ona məxsus olan yaşayış vasitələrindən məhrum edilə bilməz.

3. Bu Paktda iştirak edən bütün dövlətlər, özüidarə olunmayan və qəyyumluq altında olan ərazilərin idarə olunması üçün məsuliyyət daşıyan dövlətlər də daxil olmaqla Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinin müddəalarına əsasən öz müqəddəratını təyinetmə hüququnun həyata keçirilməsinə yardım etməli və bu hüquqa hörmət bəsləməlidirlər.

II HİSSƏ

Maddə 2

1. Bu Paktda iştirak edən hər bir dövlət fərdi şəkildə və xüsusilə də iqtisadi və texniki sahələri əhatə edən beynəlxalq yardım və əməkdaşlıq qaydasında bu Paktda nəzərdə tutulan hüquqların tam şəkildə həyata keçirilməsini bütün vasitələr, o cümlədən, qanunverici tədbirlərin görülməsi yolu ilə mümkün ehtiyatların maksimum səviyyəsində təmin etmək üçün addımlar atmalıdır.

2. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər bu Paktda bəyan edilmiş hüquqların irqi, dərinin rəngi, dil, din, siyasi və digər əqidə, milli və sosial mənşə, əmlak vəziyyəti, doğum və s. fərqlər əsasında ayrı-seçkiliyə yol vermədən həyata keçirilməsini öhdələrinə götürürlər.

3. İnkişaf etməkdə olan ölkələr insan hüquqlarını və milli iqtisadiyyatlarının imkanlarını qiymətləndirərək, öz ölkələrinin vətəndaşları olmayan şəxslərə bu Paktda nəzərdə tutulan iqtisadi hüquqları hansı dərəcədə təmin edəcəklərini müəyyənləşdirə bilirlər.

Maddə 3

Bu Paktda iştirak edən dövlətlər kişi və qadınların Paktda nəzərdə tutulmuş bütün iqtisadi, sosial və mədəni hüquqlardan bərabər istifadə etmələrini təmin etməyi öhdələrinə götürürlər.

Maddə 4

Bu Paktda iştirak edən dövlətlər etiraf edirlər ki, bu Pakta əsasən təmin etməyi öhdələrinə götürdükləri hüquqlardan istifadəni yalnız bu hüquqların təbiətinə uyğun olduğu qədər və yalnız demokratik cəmiyyətin ümumi rifahının yaxşılaşdırılması məqsədilə, qanunla müəyyənləşdirilən dərəcədə məhdudlaşdırıla bilirlər.

Maddə 5

1. Bu Paktda heç nə hər hansı dövlətə, şəxslər qrupuna və ya ayrı-ayrı şəxslərə bu Paktda nəzərdə tutulmuş hər hansı hüquq və azadlığın məhvinə və yaxud Paktda nəzərdə tutulduğundan artıq dərəcədə məhdudlaşdırılmasına yönəldilmiş hər hansı fəaliyyətlə məşğul olmaq və ya hər hansı hərəkət törətmək hüququ verilməsi kimi təfsir oluna bilməz.

2. Hər hansı bir ölkədə qanun, konvensiya, qayda və yaxud adət qüvvəsində mövcud olan əsas hüquqların heç biri bu Paktda həmin hüquqların nəzərə alınmaması və ya daha kiçik həcmdə nəzərə alınmaması və ya daha kiçik həcmdə nəzərə alınması bəhanəsi ilə məhdudlaşdırılmasına və ya azaldılmasına yol verilmir.

III HİSSƏ

Maddə 6

1. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər hər bir şəxsin azad seçdiyi və ya könüllü razılaşdığı işlə həyatını təmin etmək hüququnu əhatə edən əmək hüququnu tanıyırlar və bu hüququn təmin olunması üçün müvafiq addımla atacaqlar.

2. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər tərəfindən bu hüququn tam təmin olunması məqsədilə gördüyü tədbirlərə texniki-peşə təhsili və hazırlığı proqramları, insanların əsas siyasi və iqtisadi hüquqlarının təmin olunduğu şəraitdə durmadan iqtisadi, sosial və mədəni inkişafa, tam və məhsuldar məşğulluğa nail olmağın yolları və usulları daxildir.

Maddə 7

Bu Paktda iştirak edən dövlətlər hər bir şəxsin ədalətli və münasib iş şəraiti hüququnu tanıyır, o cümlədən:

1. Butun zəhmətkeşlər üçün ən azı:

a) ədalətli əmək haqqı və eyni dəyərli iş üçün hec bir fərq qoyulmadan hamının bərabər mükafatlandırılması; bu zaman qadınlara kişilər üçün olduğundan pis olmayan iş şəraiti təmin edilməli və eyni əmək üçün bərabər haqq ödənilməlidir;

b) onların özləri və ailələri üçün bu Paktın qərarlarına müvafiq olaraq qənaətbəxş yaşayış;

2. Təhlükəsizlik və gigiyena tələblərinə cavab verən iş şəraiti;

3. Hamının yalnız iş stajı və ixtisas səviyyəsi əsasında daha yüksək vəzifələrə irəli çəkilmək üçün eyni şərait imkanı;

4. İstirahət, asudə vaxt və iş gününün ağlabatan şəkildə məhdudlaşdırılması və ödənilən mütəmadi məzuniyyət, eləcə də bayram günlərinin haqqının ödənilməsi təmin olunmalıdır.

Maddə 8

1. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər aşağıdakıları təmin etməyi öhdələrinə götürürlər:

a) hər bir şəxsin öz iqtisadi və sosial maraqlarını həyata keçirmək və müdafiə etmək üçün həmkarlar ittifaqları yaratmaq və müvafiq təşkilatın qaydalarını gözləmək şərti ilə onlara daxil olmaq hüququna, həmin hüquqdan istifadə olunmasına qanunda nəzərdə tutulandan və demokratik cəmiyyətdə dövlət təhlükəsizliyinin, yaxud ictimai asayişin və yaxud başqalarının hüquq və azadlıqlarının qorunması üçün zəruri olanlardan əlavə heç bir məhdudiyyət qoyulmamalıdır,

b) həmkarlar ittifaqlarının milli federasiyalar və konfederasiyalar yaratmaq və axırıncıların beynəlxalq həmkarlar ittifaqları təşkilatları yaratmaq, yaxud onlara qoşulmaq hüququnu;

c) həmkarlar ittifaqlarının qanunla nəzərdə tutulmuş və demokratik cəmiyyətdə dövlət təhlükəsizliyi və ictimai asayişin qorunması məqsədilə olan məhdudiyyətlərdən başqa heç bir məhdudiyyət olmadan fəaliyyət göstərmək hüququnu;

d) hər bir ölkənin qanunlarına uyğun şəkildə keçirilməklə tətıl hüququnu.

2. Bu maddə silahlı qüvvələrə, polisə və dövlət idarəetmə orqanlarına daxil olan şəxslərin bu hüquqlardan istifadə etmələrinə qanuni məhdudiyyətlərin qoyulmasına maneə törətmir.

3. Bu maddədə heç nə assosiasiyalar azadlığı və təşkilatlanma hüququnun müdafiəsinə dair Beynəlxalq Əmək Təşkilatının 1948-ci il Konvensiyasının iştirakçısı olan dövlətlərə həmin Konvensiyada nəzərdə tutulmuş təminatlara zərər vuran qanunvericilik aktları qəbul etmək və ya qanunları bu təminatlara zərər vuran tərzdə tətbiq etmək hüququ vermir.

Maddə 9

Bu Paktda iştirak edən dövlətlər, sosial sığorta da daxil olmaqla hər bir şəxsin sosial təminat hüququnu tanıyırlar.

Maddə 10

Bu Paktda iştirak edən dövlətlər etiraf edirlər ki:

1. Cəmiyyətin başlıca özəyi olan ailəyə imkan dairəsində, ələlxusus onun yaranma dövründə və öhdəsinə kiçik yaşlı uşaqların böyüdülməsi və tərbiyə olunması məsuliyyəti düşdüyü zaman hərtərəfli mühafizə və kömək təmin olunmalıdır. Nikah ona daxil olanların azad razılığı ilə bağlanmalıdır.

2. Analar doğumdan əvvəl və sonra, müəyyən müddət ərzində xüsusi himayə ilə təmin olunmalıdır. Bu müddət ərzində işləyən analara haqqı ödənilən məzuniyyət və ya sosial təminat üçün kafi müavinət təmin olunmalıdır.

3. Bütün uşaqlara və yeniyetmələrə münasibətdə, ailə mənşəyinə və digər əlamətlərə görə heç bir ayrı-seçkilik salmadan xüsusi himayə və kömək tədbirləri görülməlidir. Uşaqlar və yeniyetmələr iqtisadi və sosial istismardan müdafiə olunmalıdırlar. Onların əməyinin onların mənəviyyatları və səhhətləri üçün zərərli, həyatları üçün təhlükəli olan və ya normal inkişafına ziyan vura biləcək sahələrdə istifadəsi qanunla cəzalandırılmalıdır. Bundan başqa, dövlətlər maddəli uşaq əməyindən istifadə üçün yaş hədlərini müəyyənləşdirməlidirlər, həmin hədlərdən aşağı yaşlarda bu cür əməkdən istifadə qadağan edilməli və cəzalandırılmalıdır.

Maddə 11

1. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər hər bir şəxsin özünün və ailəsinin kifayət qədər qidalanmasını, geyimini, yaşayış yerini və həyat şəraitinin daimi yaxşılaşmasını əhatə edən münasib həyat səviyyəsi hüququnu tanıyırlar. İştirakçı-dövlətlər bu hüququn həyata keçirilməsi üçün azad razılığa əsaslanan beynəlxalq əməkdaşlığa mühüm əhəmiyyət verərək müvafiq tədbirlər görəcəklər.

2. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər hər bir şəxsin aclıqdan azadlıq hüququnu etiraf edərək:

a) elmi və texniki biliklərdən geniş şəkildə istifadə edərək, ərzaq məhsullarının istehsalının, saxlanması və paylanması üsullarını yaxşılaşdırmaq, qidalanmanın prinsipləri haqqında bilikləri yaymaq və aqrar sistemləri təbii ehtiyatların daha səmərəli istifadəsinə nail olmaq üçün təkmilləşdirmək və islah etmək; və

b) həm ixracatçı, həm də idxalatçı ölkələrin tələbatlarını və problemlərini nəzərə alaraq, dünya ərzaq ehtiyatlarının ədalətli paylanması təmin etmək üçün fərdi şəkildə və beynəlxalq əməkdaşlıq yolu ilə konkret proqramların qəbulunu əhatə edən addımlar atmalıdırlar.

Maddə 12

1. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər hər bir şəxsin fiziki və psixi sağlamlığının ən yüksək səviyyəsinə çatmaq hüququnu tanıyırlar.

2. Bu Paktda iştirak edən dövlətlərin bu hüququ tam həyata keçirmək üçün görməli olduğu tədbirlər sırasına:

a) ölü doğulan uşaqların sayını və uşaq ölümü hallarının azaldılması və uşaqların sağlam inkişafının təmini;

b) ətraf mühitin gigiyenasının və sənayedə əmək gigiyenasının bütün aspektlərinin yaxşılaşdırılması;

c) epidemik, endemik, peşə xəstəlikləri və digər xəstəliklərin qarşısının alınması və onların müalicəsi;

d) xəstəlik təqdirində hamı üçün tibbi yardımın və tibbi xidmətin təmin olunması üçün şəraitin yaradılması məqsədilə atılan addımlar daxildir.

Maddə 13

1. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər hər bir şəxsin təhsil hüququnu tanıyırlar. Onlar razılaşırlar ki, təhsil insan şəxsiyyətinin tam inkişafına və ləyaqətinin dərk olunmasına yönəldilməli, insan hüquqlarına və əsas azadlıqlara hörməti möhkəmləndirməlidir. Onlar daha sonra razılaşırlar ki, təhsil hamıya azad cəmiyyətin faydalı iştirakçısı olmaq imkanı verməlidir, bütün millətlər, irqi, dini və etnik qruplar arasında qarşılıqlı anlaşmaya, dözümlülüyə və Birləşmiş Millətlər Təşkilatının sülhü qoruma sahəsində fəaliyyətinə yardım etməlidir.

2. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər etiraf edirlər ki, bu hüququn tam şəkildə həyata keçirilməsi üçün:

- a) ibtidai təhsil hamı üçün icbari və pulsuz olmalıdır.
- b) Orta təhsil və onun muxtəlif formaları, orta texniki-peşə təhsili də daxil olmaqla, bütün tədbirlər görmək, xüsusilə və tədricən pulsuz təhsilə keçmək yolu ilə açıq və hamıya müəssər olmalıdır.
- c) Ali təhsil bütün lazımi tədbirlərin, xüsusilə də tədricən pulsuz tədrisin tətbiq edilməsi yolu ilə hər kəsə qabiliyyətinə görə eyni dərəcədə müəssər olmalıdır.
- d) İbtidai təhsil alma, ibtidai təhsil almamış və ya onu tam bitirməmiş şəxslər üçün imkan dairəsində həvəsləndirilməli və intensivləşdirilməlidir.
- e) Məktəblər şəbəkəsinin fəal inkişafı həyata keçirilməli, qənaətbəxş təqaüd sistemi təyin olunmalı və müəllim heyətinin maddi vəziyyəti daim yaxşılaşdırılmalıdır.

3. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər valideynlərin və müvafiq hallarda qəyyumların öz uşaqları üçün təkcə dövlət tərəfindən təsis olunmuş məktəbləri deyil, həmçinin, dövlətin təhsil üçün təyin etdiyi minimum tələblərə cavab verən digər məktəbləri də seçmək və öz etiqadlarına əsasən uşaqlarının dini və mənəvi tərbiyəsini təmin etmək hüququna hörmət etməyi öhdələrinə götürürlər.

4. Bu maddənin heç bir hissəsi bu maddənin birinci bəndində irəli sürülmüş prinsiplərə mütləq şəkildə əməl olunmaqla və belə təhsil müəssisələrində verilən təhsilin dövlət tərəfindən müəyyən edilmiş tələblər minimumuna cavab verməsi şərti ilə ayrı-ayrı şəxslərin və qurumların təhsil müəssisələri yaratmaq və onlara rəhbərlik etmək hüququnun pozulması kimi təsvir oluna bilməz.

Maddə 14

Bu Paktda iştirak edən hər bir dövlət, onun iştirakçısı olana qədər öz metropoliyası ərazisində və yaxud onun yurisdiksiyası altında olan ərazilərdə icbari pulsuz ibtidai təhsil prinsipinin tədricən - planda göstərilən müəyyən müddət ərzində - həyata keçirmək üçün əhatəli fəaliyyət planı hazırlamağı öhdəsinə götürür.

Maddə 15

1. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər hər bir şəxsin:

- a) mədəni həyatda iştirak etmək;
- b) elmi tərəqqinin nəticələrindən və onların praktiki tətbiqindən istifadə etmək;
- c) müəllifi olduğu hər hansı elmi, ədəbi, yaxud incəsənət əsərlərinin nəticəsində meydana çıxan maddi və mənəvi maraqların müdafiəsindən istifadə etmək hüququnu tanıyırlar.

2. Bu Paktda iştirak edən dövlətlərin bu hüququ tam şəkildə həyata keçirmək üçün görəcəyi tədbirlər sırasına elmi və mədəni nailiyyətlərin mühafizəsi, inkişafı və yayılması üçün vacib olanlar da daxildir.

3. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər elmi tədqiqatlar və yaradıcılıq fəaliyyəti üçün qeyri-şərtsiz olaraq lazım olan azadlığa hörmət etməyi öhdələrinə götürürlər.

4. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər elmi və mədəni sahələrdə beynəlxalq əlaqə və əməkdaşlığın həvəsləndirilməsi və inkişafından irəli gələn faydanı təsdiq edirlər.

Maddə 16

1. Bu Paktda iştirak edən dövlətlər, onun bu hissəsinə əsasən görülən tədbirlər və Paktda nəzərdə tutulan hüquqların həyata keçirilməsindəki tərəqqi haqqında hesabatlar verməyi öhdələrinə götürürlər.

a) Bütün hesabatlar Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş katibinin adına ünvanlanır, o, hesabatın surətlərini bu Paktın müddəalarına əsasən iqtisadi və Sosial Şuraya göndərir.

b) Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi bu Paktın iştirak edən dövlətlərin hesabatlarının istənilən müvafiq hissələrinin surətlərini həmin ölkələrin də üzvü olduqları ixtisaslaşdırılmış təsisatlara göndərir, çünki bu hesabatlar və onların hissələri adları çəkilən təsisatların təsis aktlarına əsasən onların məsuliyyəti dairələrinə daxildir.

Maddə 17

1. Bu Paktın iştirak edən dövlətlər öz hesabatlarını iqtisadi və Sosial Şuranın təyin edəcəyi proqram əsasında, bu Pakt qüvvəyə mindikdən bir il sonra mərhələlər üzrə iştirakçı dövlətlər və müvafiq ixtisaslaşdırılmış təsisatlarla məsləhətləşmələr əsasında təqdim edirlər.

2. Hesabatlarda bu Pakt üzrə öhdəliklərin yerinə yetirilməsinə təsir göstərən amillər və çətinliklər göstərən bilər.

3. Əgər müvafiq məlumat əvvəllər Birləşmiş Millətlər Təşkilatına və yaxud onun ixtisaslaşdırılmış təsisatlarından birinə verilibsə, o zaman bu məlumatların yenidən göstərilməsinə ehtiyac yoxdur və həmin məlumata dəqiq istinad kifayətdir.

Maddə 18

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsinə əsasən insan hüquqları və əsas azadlıqlar sahəsində vəzifələrini icra edərkən, İqtisadi və Sosial Şura ixtisaslaşdırılmış təsisatlarla, bu Paktın onların sahələrinə aid qərarlarının icrasına tərəqqi haqqında hesabat təqdim olunmasına dair saziş bağlaya bilər. Bu hesabatlar icra vəziyyəti haqqında onların səlahiyyətli orqanları tərəfindən qəbul olunan qərar və tövsiyələrin tərəvvatlarını əhatə edə bilər.

Maddə 19

İqtisadi və Sosial Şura nəzərdən keçirmək və ümumi tövsiyələr vermək, xüsusi hallarda isə məlumat üçün dövlətlərin 16 və 17-ci maddələrə, ixtisaslaşdırılmış təsisatların isə 18-ci maddəyə əsasən təqdim etdikləri insan hüquqlarına dair hesabatlarını insan Hüquqları Komissiyasına təqdim edə bilər.

Maddə 20

Bu Paktın iştirak edən maraqlı dövlətlər və ixtisaslaşdırılmış təsisatlar 19-cu maddəyə əsasən verilmiş hər hansı ümumi tövsiyəyə və ya İnsan Hüquqları Komissiyasının hər hansı sənədində və ya hər hansı digər sənəddə bu məsləhətə istinada dair qeydlərini iqtisadi və Sosial Şuraya təqdim edə bilərlər.

Maddə 21

İqtisadi və Sosial Şura vaxtaşırı olaraq Baş Assambleyaya ümumi xarakterli tövsiyələrdən alınmış məlumatların qısa xülasəsindən və Paktın nəzərdə tutulmuş hüquqların ümumi müdafiəsinin təmin edilməsi sahəsində görülmüş tədbirlər və əldə olunmuş nailiyyətlərdən ibarət olan hesabatlar təqdim edə bilər.

Maddə 22

İqtisadi və Sosial Şura texniki yardım göstərilməsi ilə məşğul olan Birləşmiş Millətlər Təşkilatının digər orqanlarının, onların yardımçı qurumlarının və ixtisaslaşdırılmış təsisatların diqqətini bu Paktın bu hissəsində göstərilən hesabatlarla bağlı yaranmış çətinliklərlə əlaqədar hər hansı məsələyə cəlb edə bilər ki, bu da onların hər birinin öz səlahiyyəti daxilində bu Paktın

tədricən, effektiv həyata keçirilməsinə kömək edə biləcək beynəlxalq tədbirlərin məqsəduyğunluğu barədə qərarlar qəbul edərkən faydalı ola bilər.

Maddə 23

Bu Paktda iştirak edən dövlətlər razılaşırlar ki, bu Paktda nəzərdə tutulan hüquqların həyata keçirilməsinə yardım edən beynəlxalq tədbirlər sırasına konvensiyaların bağlanması, tövsiyələrin qəbulu, texniki yardımın göstərilməsi, məsləhətləşmələr aparılması məqsədilə keçirilən regional və texniki iclasların çağırılması və həmcinin maraqlı hökumətlərlə birlikdə təşkil olunan tədqiqatların aparılması kimi vasitələrin tətbiqi daxildir.

Maddə 24

Bu Paktda heç nə bu Paktın toxunduğu məsələlərə münasibətdə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının müxtəlif orqanlarının və onun ixtisaslaşdırılmış təsisatlarının müvafiq vəzifələrini müəyyənləşdirən Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və onun ixtisaslaşdırılmış agentliklərinin nizamnamələrinin əhəmiyyətinin azaldılması kimi təfsir olunmamalıdır.

Maddə 25

Bu Paktda heç nə bütün xalqların öz təbii sərvət və ehtiyatlarına sahib olmaq və onlardan istifadə etmək kimi ayrılmaz hüququnun pozulması kimi təfsir oluna bilməz.

V HİSSƏ

Maddə 26

1. Bu Pakt Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və ya onun hər hansı ixtisaslaşdırılmış təsisatının, Beynəlxalq Məhkəmə Statutunun üzvü olan və ya Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Assambleyası tərəfindən bu Paktda iştirak etməyə dəvət olunmuş hər hansı dövlət tərəfindən imzalanmaq üçün açıqdır.
2. Bu Pakt təsdiq olunmalıdır, Təsdiq fərmanları Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Katibinə saxlanmaq üçün verilir.
3. Bu Pakt bu maddənin birinci bəndində nəzərdə tutulmuş bütün dövlətlərin qoşulması üçün açıqdır.
4. Pakta qoşulma bu haqda sənədin saxlanmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Katibinə verilməsi yolu ilə baş verir.
5. BMT Baş Katibi bu Paktı imzalamış, yaxud ona qoşulmuş bütün dövlətlərə hər yeni təsdiq fərmanının və ya qoşulma haqqında sənədin saxlanmaya verilməsi haqqında məlumat göndərir.

Maddə 27

1. Bu Pakt otuz beşinci təsdiq fərmanının və ya qoşulma haqqında sənədin saxlanmaq üçün Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə verilməsindən üç ay sonra qüvvəyə minir.
2. Bu Paktı otuz beşinci təsdiq fərmanının və ya qoşulma haqqında sənədin saxlanmaya verilməsindən sonra təsdiq edən və ona ya qoşulan dövlət üçün Pakt onun təsdiq fərmanının və ya qoşulma haqqında sənədinin saxlanmaya verilməsindən üç ay sonra qüvvəyə minir.

Maddə 28

Bu Paktın qərarları federativ dövlətlərin bütün tərkib hissələrinə heç bir məhdudiyyət və ya istisna olmadan şamildir.

Maddə 29

1. Bu Paktda iştirak edən istənilən dövlət düzəlişlər təklif edə və onları Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibinə təqdim edə bilər. Baş Katib təklif edilmiş hər hansı düzəlişi, bu təkliflərə baxmaq və onlar üzrə səsvermə keçirmək məqsədilə konfrans çağırmağa tərəfdar olub-olmadıqlarını bildirmək xahişi ilə Paktda iştirak edən dövlətlərə göndərir, iştirakçı-dövlətlərin heç olmasa üçdə biri belə konfransın keçirilməsi lehinə olarsa, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi Birləşmiş Millətlər Təşkilatının himayəsi altında həmin konfransı çağırır. Həmin konfransda və səsvermədə iştirak edən iştirakçı-dövlətlərin çoxluğu tərəfindən qəbul edilən düzəliş Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Assambleyasına təsdiq üçün göndərilir.

2. Düzəliş Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş Assambleyası tərəfindən təsdiq olunduqdan və bu Paktda iştirak edən dövlətlərin üçdə ikisi tərəfindən onların konstitusion prosedurlarına müvafiq olaraq qəbul olunduqdan sonra qüvvəyə minir.

3. Düzəlişlər qüvvəyə mindikdən sonra onları qəbul edən dövlətlər üçün məcburi xarakter daşıyır, digər iştirakçı-dövlətlər üçün isə bu Paktın qərarları və onların əvvəl qəbul etdikləri düzəlişlər məcburidir.

Maddə 30

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi 26-cı maddənin 5-ci bəndinə əsasən verdiyi məlumatlardan asılı olmayaraq, həmin maddənin 1-ci bəndində nəzərdə tutulan bütün dövlətlərə aşağıdakıları bildirir:

a) 26-cı maddəyə əsasən imzalamalar, təsdiqlər və qoşulmaları;

b) 27-ci maddəyə əsasən bu Paktın qüvvəyə minməsi və 29-cu maddəyə əsasən hər hansı düzəlişin qüvvəyə minməsi tarixlərini.

Maddə 31

1. Mətni ingilis, ispan, çin, rus və fransız dillərində autentik olan bu Pakt Birləşmiş Millətlər Təşkilatının arxivində saxlanılmalıdır.

2. Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Katibi bu Paktın təsdiq olunmuş surətlərini 26-cı maddədə göstərilən bütün dövlətlərə göndərir.

BMT-nin Minilliyin İnkişaf Məqsədləri (MİM) - Çıxarış

BMT-nin bütün üzv dövlətləri 2015-ci ilədək aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirmək öhdəliyini götürmüşlər:

1. İfrat yoxsulluğu və aclığı aradan qaldırmaq, gündəlik gəliri bir dollardan aşağı olan insanların sayını yarıyadək azaltmaq, aclıqdan əzab çəkən insanların sayını yarıyadək azaltmaq;

2. Ümumi ibtidai təhsilə nail olmaq, bütün oğlan və qızların tam ibtidai təhsil almalarını təmin etmək;

3. Gender bərabərliyini təmin etmək və qadınlara səlahiyyət vermək, əsasən 2005-ci ilədək ibtidai və orta təhsildə və 2015-ci ilədək təhsilin bütün səviyyələrində gender bərabərliyini aradan qaldırmaq;

4. Uşaq ölümü hallarını azaltmaq, beş yaşnadək uşaqlar arasında ölüm hallarının mövcüd dərəcəsini üçdə iki dəfə azaltmaq;

5. Ana sağlamlığını yaxşılaşdırmaq, Ana ölümü hallarının dərəcəsini dördüdə üç dəfə azaltmaq;

6. HIV/AIDS, malyariya və digər xəstəliklərə qarşı mübarizə aparmaq, HIV/AIDS-in yayılmasını dayandırmaq və xəstəliyin azaldılması istiqamətində işin əsasını qoymaq,

malyariyanın və digər irimiqyaslı xəstəliklərin yayılmasını dayandırmaq və bu xəstəliklərin azaldılması istiqamətində işin əsasını qoymaq;

7. Ətraf mühitin davamlılığını təmin etmək, davamlı inkişaf prinsiplərini dövlət siyasəti və proqramlarına daxil etmək; təmiz içməli suyu əldə edə bilməyən insanların sayını yarıyadək azaltmaq, 2020-ci ilədək xarabalıqlarda yaşayan ən azı 100 milyon əhalinin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması üçün əhalinin əhəmiyyətli nailiyyətlər əldə etmək;

8. İnkişaf üçün qlobal tərəfdaşlığı inkişaf etdirmək, qaydalara əsaslanan, nəzarət edilən və ayrışdırıcı yol verməyən açıq ticarət və maliyyə sisteminin yaradılmasını davam etmək. Buna milli və beynəlxalq səviyyədə demokratik idarəçilik, inkişaf və Yoxsulluğun azaldılmasına dair öhdəliklər də aiddir . Ən zəif inkişaf etmiş ölkələrin xüsusi ehtiyaclarını ödəmək. Buna həmin ölkələrin tərəfsiz və kvotasız eksport imkanı əldə etmələri, həddən artıq borc altında olan yoxsul ölkələrin borcundan azad edilməsi; ikitərəfli rəsmi borcların ləğv edilməsi;

Yoxsulluğun azaldılması sahəsində çalışan ölkələrə daha geniş inkişaf yönümlü yardımın göstərilməsi məsələləri daxildir.

İnkişaf etməkdə olan dənizə çıxışı olmayan və kiçik ada dövlətlərinin xüsusi ehtiyaclarını ödəmək;

Borclarını uzun müddət ərzində ödənilə biləcək səviyyədə saxlayə bilmələri üçün müxtəlif milli və beynəlxalq tədbirlər vəsitisilə inkişaf etməkdə olan ölkələrin borç problemləri ilə ətraflı şəkildə məşğul olmaq;

İnkişaf etməkdə olan ölkələrlə əməkdaşlıq şəraitində gənclər üçün layiqli və məhsuldar iş imkanları yaratmaq;

Farmaseptik şirkətlərə əməkdaşlıq şəraitində inkişaf etməkdə olan ölkələrdə əsas dərman preparatların asanlıqla əldə edilməsini təmin etmək;

Özəl sektorla əməkdaşlıq şəraitində ölkələrin, yeni texnoloqiyalardan, o cümlədən informasiya və kommunikasiya texnoloqiyalarından bəhrələnmək imkanı yaratmaq.

Ölkə Üzrə Son Xəbərlər

DAK Qadınlar Şurası oktyabrın 7-də “Peşəkar qadınların işsizlik problemi” mövzusunda konfrans keçirdi

Dünya Azərbaycanlıları Konqresi Qadınlar Şurası oktyabrın 7-də “Peşəkar qadınların işsizlik problemi” mövzusunda konfrans keçirib.

Konfransda bir sıra problemlərə toxunulub. Çıxış edənlər peşəkar qadınların problemlərindən söz açdılar.

Qadınların işsizlik problemiylə bağlı DAK Qadınlar Şurasının apardığı araşdırmalar nəticəsində məlum olub ki, işsizlik ən aktual problemlərdən biridir və artıq sosial-iqtisadi hala çevrilib. İşsizlik iqtisadi problemlə yanaşı, sosial problemlər də yaradır. Belə ki, işsizlik insanlara əzab gətirməklə yanaşı ailə həyatının dağılmasına da

güclü təsir göstərir. İşsizlik yaranma səbəblərinə görə dörd əsas kateqoriyaya, işdən azad olunma səbəbindən işini itirənlərə, könüllü olaraq işi tərk edənlərə, fasilədən sonra əmək bazarına gələnlərə, əmək bazarına ilk dəfə gələnlərə bölünür və maddi durumun aşağı səviyyədə olması hətta bir çoxlarını ölkəni tərk etməyə və öz "xoşbəxtliyini" başqa ölkədə tapmağa məcbur edir. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, bir çox hallarda insanlar şirin vədlərə aldanıb, olan-qalanını da itirə bilər. Çox vaxt da alitəhsilli peşə sahibləri ölkədən kənarında yüksək maaşlı iş və yaxud əlverişli izdivac təklifi ilə şirnikləndirilərək insan alverinin qurbanına çevrilirlər.

Dövlət Statistika Komitəsinin verdiyi məlumatlara görə, ötən il 50 mindən artıq adam işsiz kimi qeydiyyatdan keçib. Onların 50 faizini qadınlar təşkil edib.

Beynəlxalq Əmək Təşkilatı ekspertlərinin rəyinə görə isə, işləyən şəxsin aldığı əməkhaqqı onun minimum yaşayış səviyyəsini ödəmirsə, deməli həmin adam da işsiz sayılır.

Əmək qabiliyyətli şəxs iş və gəlirini itirən andan son 4 həftə ərzində məşğulluq idarəsinə müraciət edirsə və aktiv iş axtardığını sübut edə bilirsə, o, işsiz sayılır. Çox ciddi məsələlərdən biri də gizli işsizliyin cəmiyyətin diqqətindən kənarında qalan formasıdır. Əgər insanın qazandığı ixtisas iş yerlərinin ixtisas səviyyəsindən aşağıdırsa, (yəni həkim fəhlə işləyirsə), bu da işsizlik hesab edilir. Hər kəs bilir ki, orta və ali ixtisas məktəblərini bitirənlərin böyük əksəriyyəti ixtisassız əməklə məşğuldur. Onlar ticarət yarmarkalarında, tikintidə və səyyar iş yerlərində çalışırlar. Faktiki işləyib pul qazananları da bu kateqoriyaya aid edəndə gizli işsizliyin miqyası daha da genişlənir.

İşsizliyin artması əsasən onunla bağlıdır ki elan edilən iş yerlərinin 60-70 faizi müvəqqəti xarakter daşıyır və həm də ancaq tikinti sahəsiylə ilə əlaqəlidir.

Dövlət Statistika Komitəsinin 2009-cu ilin ilk aylarına olan məlumatına görə ölkədə rəsmi olaraq qeydiyyatda 44.468 nəfər işsiz var. Onların 46,7 faizi qadınlardır. Son bir ay ərzində işsizlərin sayında azalma qeydə alınıb. Hazırda ölkədə işləyən əhəlinin sayı 4058,2 min nəfər, iş qabiliyyəti olanların sayı isə 4319,7 min nəfərdir. Daha çox işsizlik qadınlar arasındadır. Bakıda işsizlərin sayı 11,169 nəfərdir. Hazırda bir vakant yerə 5 nəfər rəsmi qeydiyyatda olan işsiz namizəddir".

Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin Baş Məşğulluq İdarəsinin açıqlamasına görə ölkədə 53 min 619 nəfər işsiz statusu almış vətəndaş var. Onların da 14 min 514 nəfəri ali təhsillidir.

Qeyd edək ki, müxtəlif ali məktəblərin məzunları ixtisasları üzrə iş tapmadıqlarından mağazalarda, ticarət-məişət obyektlərində və Kütləvi İnformasiya vasitələrində çalışmağa üstünlük verirlər. İşsizliyin başlıca səbəbi isə, tələb olunan kadrlar qarşısında qoyulan şərtlərdir. əksər işəgötürən müəssisələr 18-23 və ya 20- 30 yaş arasındakı qadınlara üstünlük verirlər. Bu işlərdə də adətən katibə-referant vakansiyası üstünlük təşkil edir. Əmək birjasını xatırladan saytlarda isə bu haqda elanlar verərkən ən vacib şərt kimi bunlar tələb olunur: mütəxəsis rus və ingilis dilini, eləcədə kompyuter proqramlarını mükəmməl bilməlidir. Yəni şərtlər yüksək olsa da əmək haqları simvolik göstərilir.

Konfransın sonunda qərara alını b ki, qadınların işsizlik problemləri ilə bağlı təkliflər müzakirə olunmaq üçün koordinasiya şurası yaradılsın. Koordinasiya Şurası isə öz növbəsində bu təklifləri diqqətdən keçirib reallaşdırıl ması istiqamətində iş aparsın.

“Gənc sahibkar qadının keçdiyi yol: problemlər,mülahizələr və müzakirələr” adlı seminar keçirildi

Gənc-sahibkar.az 12.10.2009

Yeni iqtisadi münasibətlərin və bazar iqtisadiyyatının formalaşması, demokratik cəmiyyətin iqtisadi əsaslarının yaradılması sahibkarlıq fəaliyyətinin inkişafı ilə sıx bağlıdır.Gənclərin bu prosesə fəal cəlb edilməsi, onların iqtisadi müstəqilliyinin təmin edilməsinə, yoxsulluğun azaldılmasına kömək edir.

Digər tərəfdən yeni iş yerlərinin açılmasına, gənclərin məşğulluğunun təmin edilməsinə yardım edir.Bu səbəbdən 9 oktyabr 2009-cı ildə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının və Dünya Bankının maliyyə dəstəyi ilə Müasir Azərbaycan Qadını İctimai Birliyi Mingəçevir şəhərində “Gənc sahibkar qadının keçdiyi yol: problemlər,mülahizələr və müzakirələr” layihəsi çərçivəsində 1 günlük seminar təşkil etmişdir. Gənc sahibkarlara sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı bilgiler verən, bacarıqlar aşılaman seminarında Mingəçevir və Yevlax şəhərlərində fəaliyyət göstərən sahibkarlar eləcədə sahibkarlıqla məşğul olmaq istəyən gənclər iştirak edirdi.Yerli hakimiyyət orqanlarının, Vergilər Nazirliyinin Regional şöbəsinin, AR Ailə, Qadın və Uşaq problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin, Sahibkarlar (işəgötürənlər) Konfederasiyasının və QHT-lərin nümayəndələrinin iştirak etdiyi bu seminarında bazar iqtisadiyyatı şəraitində sahibkarlıq, yoxsulluğun azaldılmasında gənclərin rolu, sahibkarlıq fəaliyyətinin hüquqi əsasları, mülkiyyət münasibətləri, marketinq, hüquqi şəxslərin yaradılması, sahibkarlıqla məşğul olan fiziki şəxslər üçün vergi və lisenziya haqqında seminar iştirakçılarına məlumat verildi.Eləcədə gənc-sahibkar.az saytının təqdimatı keçirildi. Sayt haqqında geniş məlumat verildi və saytın sahibkarlıqla məşğul olmaq istəyən gənclərə və sahibkarlara kömək nöqtəyindən yaradılması bildirildi. Sahibkarlıq və sahibkarlıqla məşğul olmaq istəyən gənclər seminarında xüsusi fəallıqla iştirak etmiş, regionda və respublikada gənclər arasında sahibkarlığın inkişafına mane olan amilləri müzakirə etmişlər. Müəyyən olunmuşdur ki, maliyyə imkanlarının məhdudluğu,bürokratiya, qanunları bilməmək, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı sənədləşmələrin aparılmasında səriştəsizlik və s. sahibkarlığın inkişafına mane olur.Seminar çərçivəsində iştirakçılara “biznesə necə başlamalı”mövzusu ilə bağlı məlumatlandırıcı materiallar və papkalar paylanmışdır.

Azərbaycan qadınları bir göstəriciyə görə dünya lideridir

Novosti Azərbaycan-28 oktyabr 2009

BAKI, 28 oktyabr – «Xəbərlər-Azərbaycan». Azərbaycan gender bərabərliyinin təminatı qadın və kişilərə eyni hüquq və imkanların verilməsinə görə 134 ölkə arasında 90-cı yerdədir. Dünya İqtisadi Forumu 2009-cu il üçün hazırladığı Qlobal Gender Fərqi İndeksində Azərbaycanı bu yerdə göstərib. 2007-ci ildə Azərbaycan bu siyahıda 59, ötən il isə 61-ci yerdə idi.

Qlobal Gender Fərqi İndeksində hər hansı ölkədə kişilərin qadınlara nisbətən hansı hüquq və imkanlara malik olması araşdırılır.

Azərbaycan ümumilikdə 4 əsas kriteri – iqtisadi fəallıq, təhsil, səhiyyə və siyasətdə qadınların roluna görə 0.663 balla qiymətləndirilib.

0 göstəricisi tam bərabərsizliyi, 1 isə qadın və kişilər arasında tam bərabər imkanları əks etdirir. Əgər göstərici 1-dən artıqdırsa, o zaman bərabərlik qadınların xeyrinə pozulmuş sayılır, başqa sözlə, bərabərsizliklə üzləşən kişilərdir.

ÜMUMİ RƏQƏMLƏR

Hesabatın statistik hissəsində Azərbaycan əhalisinin sayı 8.56 milyon nəfər göstərilib, hər 100 qadına isə 94 kişi düşür. Qadınların orta ərə getmə yaşı 24-dür. Gender Fərqi İndeksindəki kriterilərə gəldikdə isə, ilk öncə iqtisadi fəallıq və imkanlar nəzərə alınıb.

İQTİSADI FƏALİYYƏT

Qadınların iqtisadi fəallığına görə Azərbaycan 134 ölkə arasında 32-ci, eyni işi görən qadınların kişilərə nisbətən aldığı maaş fərqinə görə 14-cü, adambaşına düşən milli gəlirdə qadınların payına görə 31-ci, qadınların vəzifə tutmaq imkanlarına görə isə 118-ci yerdədir.

AZƏRBAYCAN QADINLARI BİR GÖSTƏRİCIYƏ GÖRƏ DÜNYA LİDERİDİR

Amma xüsusi peşə biliyi və texniki hazırlıq tələb edən qadın işçilərin kişilərə nisbətində Azərbaycan dünyada ilk yeri tutur, hər 100 xüsusi peşəkarlıq tələb edən işçidən 53-ü qadındır.

TƏHSİL İMKANLARI

Təhsil imkanlarına gəldikdə isə, Azərbaycan Gender Fərqi İndeksində aşağıdakı yerləri tutur. Qadınların ümumi savadlılıq səviyyəsinə görə dünyada 60-cı, ibtidai təhsil almaq imkanına görə 103-cü, orta təhsildə 97-ci, ali təhsil imkanına görə isə 96-cı sıradadır. Hesabata görə, ibtidai sinif müəllimlərinin 87, orta siniflərdə 66, ali məktəblərdə isə 40 faizi qadınlardır.

SƏHIYYƏ

Dünya İqtisadi Forumu 2009-cu il üçün hazırladığı Qlobal Gender Fərqi İndeksində Azərbaycan qadınlarının kişilərlə müqayisədə səhiyyə imkanları 0.93 balla qiymətləndirilib və bu göstərici üzrə siyahıda axırdan 3-cüdür (132-ci yer).

SİYASİ HAKİMİYYƏT

Qadınların siyasi hakimiyyətdə təmsilçiliyinə gəldikdə isə, Azərbaycan 134 ölkə arasında ancaq 119-cu ola bilib.

BAŞQA ÖLKƏLƏRLƏ MÜQAYİSƏ

Qlobal Gender Fərqi İndeksində ilk 4 yeri İslandiya, Finlandiya, Norveç və İsveç tutub. Keçmiş sovet respublikalarından Belarus 34-cü, Moldova 36-cı, Qırğızıstan 41-ci, Qazaxıstan 47-ci, Rusiya 51-ci, Özbəkistan 58-ci, Ukrayna 61-ci, Gürcüstan 84-cü, Tacikistan isə 87-ci sırada yer alıb. Siyahıda Ermənistan Azərbaycandan bir pillə aşağıda - 91-ci yerdədir. Azərbaycanın digər qonşuları İran 128-ci, Türkiyə isə 129-cudur.

Amerikadan baxış: "Yaxşı təhsil almış, peşəkar və iqtisadi cəhətdən fəal Azərbaycan qadınları hüquqlarını itirməyə razı olmayacaqlar"

http://www.inamcfp.org/3-cusektor/n8/n8_15.htm

Tehran Vəliyev

Qadınlar və QHT

NAYİRƏ TOHİDİ

Postsovet Azərbaycanında qadınların vətəndaş cəmiyyəti quruculuğunda iştirak problemləri və QHT-nin fəaliyyət istiqamətləri haqda kənar baxışın məhsulu olan bu yazı bir neçə il öncə ABŞ-da çap edilib. Müəllif Nayirə Tohidı Notric şəhərindəki Kaliforniya Dövlət Universitetində qadın tədqiqatları üzrə professor yardımçısı və "Globalization, Gender, and Reigion: The Politics of Women's Rights in Catholic and Muslim Contexts" jurnalının həmrəy redaktorudur. Əslən iranlı olan xanım müəllif "III Sektor"un yazını qısa ixtisarla dərc etmək təklifinə məmnuniyyətlə razılaşdı. Məqalə "Cohn Hopkins University Press" və "Woodrow Wilson Center Press" nəşriyyatlarının postsovet məkanında qadın problemləri ilə bağlı birgə buraxdığı kitabdan götürülüb. Əhali geniş ölçüdə qeyri-hökumət təşkilatlarının mənası, funksiyaları və əhəmiyyəti barədə hələ ki çox az şey bilsə də, Azərbaycanda üçüncü sektor intellektuallar və fəallar arasında xeyli məşhurdur. Xüsusilə də partiya mənsubluğu olmayan qurumlarda və qeyri-hökumət təşkilatlarında vətəndaş cəmiyyəti quruculuğuna güclü maraq bu ölkədə demokratikləşməyə yönəlmiş yeni dinamizmi əks etdirə bilər. Hakimiyyət QHT-yə daha loyallaşdıqca özəlliklə 1994-96-cı illərdə QHT-nin yanlış başa düşülməsi və onlarla düşmənçilik nisbətən səngiməyə başlayır.

Azərbaycanda qadınlar həmişə fəallıq göstərərək lap ilk vaxtlardan üçüncü sektorda aparıcı rol oynayıblar. Hərçənd Sovetlər birliyinin dağıldığı ilk illərdə qadınlara yönəlmiş QHT formalaşmamışdı (Zərif cinsin nümayəndələri onda hələ cəmiyyətdəki statuslarını itirməkdən qorxmurdular). Valeriya Estesin qeyd etdiyi tək, burada QHT fəalları kimi qadınların rolunu bilavasitə qadın və gender məsələlərinə müraciət edən təşkilatların rolundan fərqləndirmək lazımdır. Bir çox qadınlar qadın məsələləri ilə məşğul olmayan QHT-də çalışır. Qadın QHT-si kimi təsnif edilməyən bir çox qurumlar isə qadın və gender məsələləri üçün spesifik olan problemlərə müraciət edirlər.

Başqa postsovet dövlətlərində olduğu kimi, Azərbaycanda da qadınların QHT-nin işində fəal iştirakının özəllikləri var. Azərbaycanda məktəb yaşına qədər uşaqlar üçün ətraf mühiti mühafizə təhsilini gücləndirməyi qarşısına məqsəd qoyan "Gülüm" təşkilatının yaradıcılarından olan İradə Quliyevaya görə, "üçüncü sektor qadınların işinə yarayır, çünki QHT qadınları çoxdan bəri narahat edən sosial problemlərin - əlillik, sağlamlıq, uşaq problemləri və təhsil məsələlərinin həllinə çalışırlar".

QHT-nin inkişafına maneçilik törədən başlıca əngəllər hələ də iqtisadi çətinliklərin, resurs qıtlığının və xeyriyyə institutlarının yoxluğunun doğurduğu əngəllər olaraq qalır. Ermənilərin işğal etdiyi Qarabağla bağlı problemlər isə bu vəziyyəti daha da mürəkkəbləşdirir, çünki mümkün resursların əksər hissəsi həmin regiondan olan qaçqınlara sərf edilir. QHT-hökumət münasibətlərində müəyyən yumşalmaya baxmayaraq, hüquqi və hökumət əngəlləri, qeydiyyat süründürməçilikləri və şəffallığın olmaması hələ də QHT-nin dolğun və sərbəst fəaliyyətinə imkan vermir. Resurs qıtlığı səbəbindən QHT aktivliyi (həm kişilər, həm də qadınlar üçün) başlıca olaraq paytaxtla məhdudlaşır. Əyalət yerlərində gender məsələləriylə məşğul olan QHT son dərəcə azdır.

İlk dövrlərdə əsasən donorlarla əlaqə yaratmaq və qrant əldə etmək uğrunda gedən amansız mübarizə indi öz yerini yavaş-yavaş QHT arasında əməkdaşlıq zərurətinin dərk edilməsinə verir. 2001-ci ildə təxminən on QHT koalisiyası yaranmışdı. Ən iri və ən fəal QHT koalisiyalarından biri Milli QHT Forumudur. 1998-ci ildə yaradılan bu forum, bir sıra qadın qurumları da daxil olmaqla, 250-dən çox QHT-ni birləşdirir və onların fəaliyyətini əlaqələndirir. Məhz belə bir koordinasiya və əməkdaşlıq QHT-yə qanunvericilik sahəsində islahatlar aparmaq üçün hökumətə daha ciddi təzyiq göstərmək imkanı verib. Əsas fəaliyyət sahələrindən biri də gender məsələləriylə bağlı olan forumda qadınlar inzibati orqanın 40 (hər 15 nəfərdən 6-sı), işçi heyətinin 37,5, ekspertlərin isə 10 faizini təşkil edir.

Hazırda qadın QHT-si müxtəlif tiplidir. Onlar adətən siyasi cəhətdən müstəqil olduqlarını bəyan etsələr də, onların bəziləri birbaşa və ya dolayısı ilə aktiv siyasətlə məşğuldur. Məsələn, Azərbaycan Qadınlar Məclisi ("Sevil") ən iri qadın təşkilatı olduğunu iddia edir, onun Azərbaycanın 70-dən çox rayonunda bölmə və ya nümayəndəliyi var. Quruma prezidentin (Mərhum Heydər Əliyev nəzərdə tutulur. Xatırladıyıq ki, məqalə bir neçə il əvvəl hazırlanıb - red.) qızı Sevil Əliyeva başçılıq edir. Dilarə Əliyeva adına Qadın Hüquqlarını Müdafiə Cəmiyyəti ilkin olaraq Azərbaycan Xalq Cəbhəsinin qadın qanadı kimi meydana çıxıb və 1995-ci ilədək heç bir aydın gender perspektivi göstərmədən siyasət məsələləriylə məşğul olub. Bununla belə, qurumun sədri Novella Cəfərovanın dediyi kimi, son illərdə bu təşkilat "daha inklyusiv, daha az barışmaz, qadın və gender məsələlərinə daha çox diqqət yetirən bu sahədə daha fəal olan bir təşkilata çevrilib".

Qadın QHT-si ilə bağlı son illərdə baş verən müsbət dəyişikliklərdən biri Birləşmiş Millətlər Təşkilatı İnkişaf Proqramının (BMT İP) himayəsi altında 1997-ci ildə Azərbaycanda Gender İnkişafı Mərkəzinin yaradılması ilə bağlıdır. Bacarıqlı, gender məsələlərinə dərinləndirən maraq göstərən azərbaycanlı qadın Rəna İbrahimbəyovanın rəhbərlik etdiyi mərkəz qadınlar arasında təsirli və bənzərsiz təhsil-təlim proqramları seriyası həyata keçirir. Misal olaraq, "Qadın hüquqları insan hüquqlarıdır", "Münaqişələrin həllində qadınların rolu" kimi mövzularda milli və regional konfransların təşkilini, zorakılıq, zorlama və seksual təcavüz kimi mövzularda dair broşurların nəşrini, gender münasibətlərinə dair təhsil və təşviq yönü televiziya proqramlarının hazırlanmasını göstərmək olar.

Transmili qadın şəbəkələrinin, BMT agentliklərinin qadın layihələrinin, İSAR, Soros Açıq Cəmiyyət İnstitutu və Milli Demokratiya İnstitutu kimi gender məsələlərinə həssas yanaşan beynəlxalq fondların fəaliyyəti Azərbaycan qadınlarının informasiya, resurs və gender təhsilinə ehtiyaclarını ödəməkdə əvəzsiz rol oynayıb. Xarici donor agentliklərinin postsovet Azərbaycanına müdaxiləsinin bəzi xoşagəlməz nəticələrinə baxmayaraq, daxili və beynəlxalq faktorlar arasındakı qarşılıqlı təsir baxışlarda, oriyentasiyalarda və qadın QHT-sinin məqsədlərində gender həssaslığına yönəlik müsbət dəyişikliklərə gətirib.

Bəzi qadın təşkilatlarının səyləri sayəsində Azərbaycan "Qadınlara qarşı bütün ayrı-seçkilik formalarının ləğv edilməsi haqqında" Konvensiyaya qoşulub, insan hüquqları və qadın hüquqları haqqında bir sıra BMT konvensiyalarının prinsiplərini rəsmən qəbul edib. Ancaq Azərbaycanın hakimiyyət orqanlarının bu konvensiyalara qarşı səmimiyyəti və onları uğurla tətbiq edib-etməyəcəkləri hələlik tam aydın deyil. Özlərini feminist kimi xarakterizə edib-etməmələrindən asılı olmayaraq əksər qadınlar gender məsələlərinə həssas sosial-iqtisadi inkişaf və demokratikləşmə uğrunda mübarizədə özlərinin gender əsaslı metodlarla işləyən təşkilatlarını yaratmağa başlayıblar. Onların bir çoxunun bu fəallığı milli çalara malik "milli feminizm"ə dönüşə və yaxud Latın Amerikasında müşahidə edilən "fərqli" feminizm xətti üzrə inkişaf edə bilər, ancaq görünən odur ki, yaxşı təhsil almış, peşəkar və iqtisadi cəhətdən fəal Azərbaycan qadınları vətəndaş və fərdi hüquqlarını itirməyə razı olmayacaqlar.

Onlar iqtisadiyyatın bütün sahələrində çalışırlar

Azərbaycan qəzeti 2 dekabr 2009

Qadınların və kişilərin bərabər hüquq və azadlıqları Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası ilə müəyyən edilib. Gender problemləri ölkə rəhbərliyinin daim diqqət mərkəzindədir və milli siyasətin prioritet məsələlərindən birinə çevrilib. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, bu il martın əvvəlinə ölkə əhalisinin 4 milyon 379 min nəfərini, yaxud 51 faizini qadınlar təşkil edib. Qadınların 52 faizi şəhər yerlərində yaşayır. Bu gün ölkədə qadınların 59 faizi nəsilvermə qabiliyyətinə malikdir. Onların hərəsinə orta hesabla iki uşaq düşür. Keçən il dünyaya gəlmiş 152 min körpənin 46 faizini qızlar təşkil edib. Onlara verilmiş adlar sırasında Fatimə üstünlük qazanıb. Bundan başqa, şəhərlərdə qızlara ən çox Fidan, kəndlərdə isə Nərmən adı verilib. Hazırda Nəzrin, Zəhra, Nuray, Aytac, Aysel, Aysun və Leyla adları da geniş yayılıb. İndi qadınların gözlənilən ömür uzunluğu 75,1 yaşıdır. Başqa sözlə, onlar kişilərdən 5,4 yaş çox yaşayırlar. Qadınların sağlamlığının qorunması ən mühüm dövlət məsələlərindən biridir. Hazırda ölkədə 28 doğum evi, 331 qadın məsləhətxanası, 596 uşaq poliklinikası və ambulatoriyası, 1750 feldşer-mama məntəqəsi fəaliyyət göstərir. İqtisadiyyatda çalışan qadınların sayı və cəmiyyətdəki rolu mütəmadi artır. Qadınlar ölkə iqtisadiyyatının demək olar ki, bütün sahələrində işləyirlər. Onların məşğul əhalinin ümumi sayında payı 49,5 faizdir. Ümumtəhsil məktəblərində müəllimlərin 71, orta ixtisas məktəblərində 73, ali məktəblərdə 47, həkimlərin isə 61 faizi qadınlardır. Qadınların təhsil səviyyəsi də ildən-ildə artır. Yaşı 15-dən yuxarı olan hər 1000 qadımdan 745-i ali və tam orta təhsilə malikdir. Ümumtəhsil məktəblərində şagirdlərin 48, orta ixtisas məktəblərində 70 faizi, ali məktəblərdə oxuyanların təxminən yarısı qızlardan ibarətdir. Aspirantların və doktorantların 28 faizi qadınlardır. Elmin inkişafında da qadınların müstəsna rolu var. Bütün elmi işçilərin 50 faizini qadınlar təşkil edir. Elmlər doktoru və elmlər namizədi alimlik dərəcəsi olan qadınların sayı artmaqda davam edir. 2003-cü illə müqayisədə elmlər doktoru dərəcəsi alan qadınların sayı 42, elmlər namizədi dərəcəsi alan qadınların sayı isə 12 faiz artıb. Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvlərindən 12-si, akademiklərdən 3-ü qadındır. Bu gün ölkə parlamentində millət vəkillərinin 11,2 faizini qadınlar təşkil edir. Dövlət qulluğunda çalışanlar arasında qadınların payı 39, sahibkarlar arasında 15 faizdir. İdman seksiyalarında məşğul olanların 20 faizi qadınlardır. Hazırda ölkənin ev təsərrüfatlarının 21 faizinə qadınlar başçılıq edirlər.

Beynəlxalq Təcrübə

Nobel İqtisadiyyat Mükafatını Amerikalı Elinor Ostrom və Oliver Williamson bölüşdü

www.trt-world.com 13 oktyabr 2009

İsveç Elmlər Akademiyası, Ostromu, cəmiyyət sahəsində iqtisadiyyat rəhbərliyi analizlərindən ötəri mükafata layiq gördü.

Nobel İqtisadiyyat Mükafatını Amerikalı Elinor Ostrom və Oliver Williamson bölüşdü. İsveç Elmlər Akademiyası, Ostromu, cəmiyyət sahəsində iqtisadiyyat rəhbərliyi analizlərindən ötəri mükafata layiq gördü. Indiana Universitetində müəllim olan Ostrom, Nobel İqtisadiyyat Mükafatını qazanan ilk qadın oldu. Şirkətlərin sərhədlərini mövzu götürən iqtisadiyyat rəhbərliyi təhlilləri ilə mükafata layiq görülən Williamson isə, Kaliforniya Universitetində işləyir. Nobel mükafatlarını qazananlar, Dekabrın 10-da İsveç Kralı tərəfindən 10 milyon İsveç kronu, qızıl medal və diplom ilə mükafatlandırılacaqlar.

BMT siyasətçiləri qadınların iqtisadi hüquq və imkanlarının artırılmasına çağırır

Üç nöqtə 26 oktyabr 2009 Elməddin MURADLI

Bu gün BMT-nin Nyu-Yorkda yerləşən baş qərargahında Qadınların İnkişafdakı Rolu adlı Dünya Sorğusunun 2009-cu il buraxılışının təqdimatı olub. BMT-nin İqtisadi və Sosial Departamentinin hər 5 ildən bir keçirdiyi, Qadınların İnkişafdakı Rolu adlı Dünya Sorğusu “Qadınların iqtisadi resursları idarə etməsi və mikro-maliyyə də daxil olmaqla, maliyyə resurslarından istifadəyə giriş əldə edə bilməsi” mövzusunda həsr olunub. BMT-nin Bakıdakı ofisindən verilən məlumata görə, sorğu həmçinin iqtisadi aləmdə qadınların vəziyyətinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsinin maliyyə və iqtisad böhran kontekstində daha çox nəzərə çarpdığını bildirir. Sorğu göstərir ki, ictimai və özəl sektorlarda resursların paylanması da daxil olmaqla qərarların qəbul edilməsində narahatçılıq yaradan amil qadınların burda iştirak etməməsi və bunun da qərarların qəbul edilməsində müsbət təsirə dair olan dəlillərə zidd olmasıdır. Sorğuda qeyd olunur ki, iqtisadi aləmdə qadınların vəziyyətinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsi maliyyə və iqtisad böhran kontekstində daha çox nəzərə çarpır. Sorğunun nəticələri göstərir ki, qadınların bu

resurslardan istifadəsinin artması yoxsulluğun azaldılması, uşaqların rifahı və iqtisadi inkişaf da daxil olmaqla bir sıra İnkişaf Məqsədlərinə təsir etmə gücü mübahisəyə səbəb olur. İqtisadi və maliyyə resurslarına girişin əldə edilməsində çoxdankı qeyri-bərabərlik, iqtisadi inkişafda qadınları kişilərə nisbətdə əlverişsiz vəziyyətdə saxlayır. Əmək bazarında iştirakının artmasına

baxmayaraq, qadınlar əsasən təhlükəli, az maaşlı və heç bir əmək müqaviləsi və ya sosial müvazinətləri olmayan qeyri-rəsmi işlərdə daha qeyri-bərabər sayda təmsil olunurlar. Beynəlxalq Həmkarlar İttifaqlarına əsasən, qadınların iş məvacibi kişilərdən 16.5 faiz aşağıdır. Qadınlar həmçinin onlara bütün iqtisadi gəlirlərdən tam yararlanmağa imkan verəcək - maliyyə ehtiyatları, sığorta, pul köçürmələri və kredit də daxil olmaqla geniş maliyyə xidmətlərinə giriş əldə etmək istəyirlər. Qadınların çoxu əvvəlki kimi girov tələblərindən və ya borca düşmək təhlükəsindən qorxduqları üçün rəsmi maliyyə sektorundan kənar qalmaqdadırlar. Bundan əlavə sorğuda qeyd edilir ki, qadın hüquqlarının genişləndirilməsində mikrokreditin təsiri barədə hələ də orta məxrəcə gəlinməyib. Mikromaliyyə, qadın iş adamlarının biznesin inkişafı və genişlənməsində yaranan ehtiyaclarını ödəməyə hələ də qadir deyil. Sorğu həmçinin, qadınların artan mikromaliyyə kommersiyyalaşdırılmasındakı maliyyə mənbələrinə girişi riskinin sürətlə yüksəldiyini göstərir. Sorğuda qeyd olunur ki, qadınların iqtisadi hüquqlara sahib olmasına baxmayaraq, cəmiyyətdəki sosial-mədəni normalar və təcrübələr onları bu hüquqlarını tələb etməyə vadar edə bilmir və ya onlar özləri bundan çəkinirlər. Məhkəmə sistemini qadınlar üçün daha rahat müraciət edilə bilən və məsul etmək, həmçinin öz hüquqlarını müdafiə etmək istəyən qadınlara hüquqi yardım etmək üçün səy göstərməyə ehtiyac var. İqtisadi artım strategiyaları, məhsuldar və qeyri-məhsuldar, ödənişli və ödənişsiz, rəsmi və qeyri-rəsmi, həmçinin sosial və iqtisadi obyekt olmasına baxmayaraq, bütün iqtisadi fəaliyyətləri nəzərə alaraq real iqtisadiyyata diqqət yetirməlidir. Sorğu göstərir ki, ictimai və özəl sektorlarda qadınların, resursların paylanması da daxil olmaqla qərarların qəbul edilməsində iştirak etməməsindəki narahatçılığı, onların qərarların qəbul edilməsində iştirakının müsbət təsirinə dair olan dəlillərinə ziddir. Qadınların ən yüksək səviyyədə - hökumət nazirlikləri, beynəlxalq təşkilatlar, ümumi idarəetmə və bank sektorları da daxil olmaqla iqtisadi sahədəki qərarların qəbulunda bərabər təmsilçiliyi davam etdirilməlidir.

Dünyanın ən böyük qadın biznesmenləri

"Fortune" jurnalı dünyanın biznesindəki nüfuzlu xanımların reyting cədvəlini açıqlayıb Siyahıda birinci yeri artıq dördüncü ildir "PepsiCo"-nun icraçı direktoru İndra Nooyi tutub. Qeyd edək ki, İ.Nooyi 2006, 2007 və 2008-ci illərdə də sözügedən reytingin lideri olub. Ötən il o, "Forbes" jurnalının ABŞ şirkətlərinin ən çox maaş alan qadın rəhbərləri siyahısında da birinci yerdə qərarlaşıb. Jurnal onun illik əmək haqqını 12,7 milyon dollar civarında qiymətləndirib. "Fortune"-nin reytinginin ilk üçlüyü dəyişməyib. "Kraft Foods"-un icraçı direktoru İren Rozenfeld

əvvəlki kimi ikinci, "Daniels Midland"-ın prezidenti Pet Uorts isə üçüncü pillədədir. Ən nüfuzlu biznes-ledilərin siyahısına həmçinin ABŞ-ın "WellPoint" sığorta şirkətinin rəhbəri Anjela Breli, "Avon" kosmetika firmasının icraçı direktoru Andrea Cun və məşhur teleaparıcı Opra Uinfri də daxildir. Reytingin ilk onluğunu "DuPont" korporasiyasının rəhbəri Ellen Kulman, "Yahoo!" axtarış sisteminin baş direktoru Kerol Barts, "Xerox"-un rəhbəri Ursula Berns və "Sara Lee"-nin Direktorlar Şurasının sədri Brenda Barns tamamlayır.

İSTİFADƏ OLUNAN MƏNBƏLƏR

www.gender-az.org

www.genc-sahibkar.az

www.azerbaijan-news.az

www.dak.az

http://www.inamcfp.org/3-cusektor/n8/n8_15.htm

www.az.newsazerbaijan.ru

www.ucnoqta.com

www.trt-world.com

Bülleteni hazırladı:

Ülkər Ələsgərli

Ülviyyə Məmmədova

Bizimlə əlaqə:

Tel: 497-6568;

E-mail: office@gewi-az.org

© Gender Bərabərliyi və Qadın Təşəbbüsləri İB